

«Дозахистудопущено»
Зав. Кафедри менеджменту

(підпис) (прізвище, ініціали)

« » 2019рік

магістра

(освітнійступінь)

на тему «Удосконалення управління основними фондами (за матеріалами відокремленого підрозділу Шахти 1-3 «Новгородівська» державного підприємства «Селидіввугілля»)

(шифргрупи)

(прізвищетаініціали)

(підпис)

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

(прізвище та ініціали)(підпис)

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає
запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

(підпис)

Покровськ– 2019 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Факультет технології і організації виробництва

Кафедра менеджменту

Освітньо-кваліфікаційний рівень (освітній ступінь) магістр

Спеціальність 073 Менеджмент

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри менеджменту

_____/Сарбаш Л.Д./
« 20 » жовтня 2017 року

З А В Д А Н Н Я
НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Корнієнко Юлії Юріївни
(**прізвище, ім'я, по батькові**)

1. Тема роботи: «Удосконалення управління основними фондами (за матеріалами відокремленого підрозділу Шахти 1-3 «Новгородівська» державного підприємства «Селидіввугілля»)

Керівник роботи: Ляшок Наталія Юріївна, доцент, к.е.н., доцент кафедри менеджменту

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом № 24-06 від «20» жовтня 2017 року

2. Строк подання студентом роботи: «15» травня 2019 року

3. Вихідні дані до роботи: форма №5, баланс (звіт про фінансовий стан), форма №2, техніко-економічні показники

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Сутність та класифікація основних фондів підприємства; Методи оцінки та система показників ефективності використання основних фондів; Основні напрямки підвищення ефективності використання основних фондів підприємства; Аналіз техніко-економічних показників підприємства; Аналіз фінансового стану підприємства; Динаміка основних фондів та аналіз ефективності їх використання; Вибір методу нарахування амортизації, як один з шляхів підвищення використання основних фондів підприємства; Лізинг, як спосіб оновлення основних виробничих фондів підприємства

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): Рисунок 1.1- Структура основних фондів; Рисунок 1.2 - Резерви підвищення обсягу виробництва; Рисунок 2.1 – Показники видобутку за 2014-2018рр; Рисунок 2.2 – Темпи проведення видобутку, п.м.; Рисунок 2.3 – Динаміка персоналу підприємства за 2014-2018 роки; Рисунок 2.4 – Цінова політика підприємства; Рисунок 2.5 – Динаміка складу активів підприємства; Рисунок 2.6 - Динаміка фінансових результатів діяльності; Рисунок 2.7 - Динаміка коефіцієнту зносу основних засобів; Рисунок 2.8 - Динаміка коефіцієнта придатності основних засобів

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання: «20» жовтня 2017 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	ВИДАЧА ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ	20.10.2017	
2	ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА	01.02.2019	
3	ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ТА СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ	11.02.2019	
4	ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ	04.03.2019	
5	АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЇ	15.03.2019	
6	АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ	29.03.2019	
7	АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	10.04.2019	
8	ВИБІР МЕТОДУ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ, ЯК ОДИН З ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ	22.04.2019	
9	АНАЛІЗ ЛІЗИНГУ, ЯК СПОСОБУ ОДНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ	01.05.2019	
10	ОФОРМЛЕННЯ ВСТУПУ, ВИСНОВКУ ТА СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	10.05.2019	
11	ПЕРЕВІРКА РОБОТИ НА ПЛАГІАТ	15.05.19	
12	ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	29.05.19	

Студент

Корнієнко Ю.Ю.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

Ляшок Н.Ю.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Корнієнко Ю.Ю. Удосконалення управління основними фондами (за матеріалами відокремленого підрозділу Шахти 1-3 «Новгородівська» державного підприємства «Селидіввугілля»)/Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 073 Менеджмент (спеціалізація «Менеджмент організацій та адміністрування»). – Індустріальний інститут ДВНЗ ДонНТУ, Покровськ, 2019.

У роботі розкрито теоретичні засади відновлення та використання основних фондів, розглянуто основні напрямки підвищення відновлення основних фондів; проведено аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства, його фінансового стану, а також динаміка основних фондів та аналіз ефективності їх використання; запропоновані заходи з удосконалення системи відновлення та використання основних фондів

Ключові слова: основні фонди, групи основних фондів, ефективність використання, матеріально-технічна база, трудові ресурси, амортизація, лізинг

Корнієнко Ю.Ю. Удосконалення управління основними фондами - Матеріали доповідей Регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону», 12 грудня 2018р. - Покровськ: ІІ ДВНЗ ДонНТУ, 2018.

Корнієнко Ю.Ю. Основні напрямки підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. - Дні науки – 2019: Збірник матеріалів XI-ї Регіональної науково-практичної конференції школярів, студентів і молодих вчених, 15-16 травня 2019 р. - Покровськ: ІІ ДВНЗ ДонНТУ, 2018.

Annotation

of Kornienko U.U. Improvement of management of mine capital assets 1-3
Новгородівська of EE of "СЕЛІДІВВУГІЛЛЯ" /Final qualifying work on the
receipt of educational degree of "магістр" after speciality 073 Managements
(specialization is "Management of organizations and administration"). it is the
Industrial institute of SHEEDonNTU, Pokrovsk, 2019.

Theoretical principles of renewal and use of capital assets are in-process
exposed, basic directions of increase of proceeding in capital assets are considered;
the analysis of industrial and economic activity of enterprise is conducted, him the
financial state, and also dynamics of capital assets and analysis of efficiency of
their use; offered measures on the improvement of the system of renewal and use
of capital assets

Keywords: capital assets, groups of capital assets, efficiency of the use,
material and technical base, labour resources, depreciation

Kornienko U.U. Improvement of management of fixed assets Materials of
reports of the Regional scientific-practical conference «Actual problems of
economic and social development of the region», December 12, 2018. - Pokrovsk:
II DvNZDonNTU, 2018.

Kornienko U.U. The main directions of increasing the efficiency of the use
of fixed assets of the enterprise Days of Science - 2019: Collection of materials of
the XI Regional Scientific and Practical Conference of Schoolchildren, Students
and Young Scientists, May 15-16, 2019 - Pokrovsk : II DvNZDonNTU, 2018.

РЕФЕРАТ

80 с., 10 рис., 18 табл., 41 джерело

Предмет дослідження: удосконалення управління основними фондами
 Об'єктом дослідження є система управління основними фондами ДП
 «Селидіввугілля» шахти 1-3 Новогродівська

Мета дипломної роботи – розробка рекомендацій з удосконалення системи управління основними фондами підприємства

Для досягнення цієї мети в роботі вирішені такі задачі:

- розкрито теоретико-методологічні засади відновлення та використання основних фондів, розглянуто основні напрямки підвищення відновлення основних фондів;
- проведено аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства, його фінансового стану, а також динаміка основних фондів та аналіз ефективності їх використання;
- запропоновані заходи з удосконалення системи відновлення та використання основних фондів

Методи дослідження: аналітичний, метод порівняльного економічного аналізу, метод групування, економіко-статистичний, графічний, балансового узагальнення

ОСНОВНІ ФОНДИ, ГРУПИ ОСНОВНИХ ФОНДІВ, ЕФЕКТИВНІСТЬ
 ВИКОРИСТАННЯ, МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА, ТРУДОВІ РЕСУРСИ,
 АМОРТИЗАЦІЯ, ЛІЗИНГ

					3 073 43 43.3 543 ВКР			
Ізм.	Арк.	№ документа	Підпис	Дата				
Розробив		Корнієнко Ю.Ю.			Удосконалення управління основними фондами (за матеріалами відокремленого підрозділу Шахти 1-3 «Новогродівська» державного підприємства «Селидіввугілля»)	Літера	Аркуш	Аркуші в
Нормо-контролер		Ляшок Н.Ю.				Б	5	80
Керівник		Ляшок Н.Ю.				Індустріальний інститут ДВНЗ ДонНТУ, каф. М МЕНзм-17		
Зав.кафедри		Сарбаш Л.Д.						

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВІДНОВЛЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1 Сутність та класифікація основних фондів підприємства	9
1.2 Методи оцінки та система показників ефективності використання основних фондів	15
1.3 Основні напрямки підвищення ефективності використання основних фондів підприємства	25
2. АНАЛІЗ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «СЕЛИДІВВУГІЛЛЯ» ВП «ШАХТА 1/3 НОВОГРОДІВСЬКА»	29
2.1 Аналіз техніко-економічних показників підприємства	29
2.2 Аналіз фінансового стану підприємства	39
2.3 Динаміка основних фондів та аналіз ефективності їх використання	46
3. ЗАХОДИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ	56
3.1 Вибір методу нарахування амортизації, як один з шляхів підвищення використання основних фондів підприємства	56
3.2 Лізинг, як спосіб оновлення основних виробничих фондів підприємства	64
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Підприємство - основна господарська ланка народного господарства країни, від результатів господарювання яких залежить економічний розвиток держави в умовах ринкових відносин; підприємство функціонує самостійно на засадах самоокупності і самофінансово, і тому воно саме в першу чергу зацікавлене в підвищенні ефективності виробництва та збільшенні прибутковості.

У вирішенні цього завдання велика роль відводилась проблемі підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємства, які підвищують рівень його матеріально-технічної бази, яка в значній мірі визначає обсяги виробництва продукції. Проте ефективність виробництва продукції на підприємстві залежить не тільки від забезпечення його основними виробничими фондами, але і від ступеня їх використання в часі.

Повніше використання основних фондів на підприємстві веде до зменшення потреби у введенні в експлуатацію нових виробничих потужностей, до збільшення випуску обсягів продукції та підвищення рівня її якості (а значить, і прибутку), прискорює їх оборотність, що значною мірою сприяє вирішенню проблеми скорочення розриву в термінах фізичного і морального зносу, прискорює темпи оновлення основних фондів.

Успішне функціонування основних фондів та виробничих потужностей залежить від того, якою мірою реалізуються екстенсивні та інтенсивні фактори кращого їх використання. Екстенсивне поліпшення використання основних фондів і виробничих потужностей означав: по-перше, збільшення часу функціонування основного устаткування і, по-друге, підвищення питомої ваги діючого устаткування в складі всього устаткування, наявного на підприємстві.

Із вступом вітчизняної економіки в ринкову стадію свого розвитку змінились форми ведення господарської діяльності. Господарюючому

суб'єкту (називатимемо його «підприємством») надані широкі права і можливості у реалізації своїх економічних інтересів, виборі способів організації виробництва, збуту продукції. Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є одним з основних питань у період переходу до ринкових відносин. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку.

Для нормального функціонування підприємства, необхідна наявність визначених устаткування, транспорту, будівель і т.п.. Основні виробничі фонди, що складаються з будинків, споруджень, машин, устаткування й інших засобів праці, що беруть участь у процесі виробництва, є самою головною основою діяльності фірми. Без їхньої наявності навряд чи змогло б підприємство розпочати свою діяльність. Раціональне й ощадливе використання основних фондів підприємства є на сьогодні однією з найактуальніших задач, що стоять перед підприємством.

Мета даної роботи полягає в дослідженні порядку та етапів стратегії управління основними фондами на підприємстві з метою підвищення ефективності їх використання.

Предметом виступають основні фонди підприємства, а об'єктом дослідження є виробничо-господарська діяльність ДП «СЕЛИДІВВУГІЛЛЯ» ВП «шахта 1/3 Новогродівська».

Основні завдання роботи:

- розкрити економічну суть основних фондів підприємства;
- дослідити склад і структуру основних фондів виробничого підприємства;
- освітити питання управління основними фондами виробничого підприємства;
- дослідити шляхи ефективного використання основних фондів підприємства.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВІДНОВЛЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та класифікація основних фондів підприємства

Основні фонди - це частина засобів виробництва, які діють у процесі виробництва протягом тривалого періоду часу, зберігають при цьому впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносять свою вартість на продукцію по частинах у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань. Згідно з системою бухгалтерського обліку, до основних фондів відносяться засоби праці з терміном служби більше 12 місяців чи протягом нормального виробничого операційного циклу. Основні фонди поділяються на основні виробничі і основні невиробничі фонди (рис. 1.1).

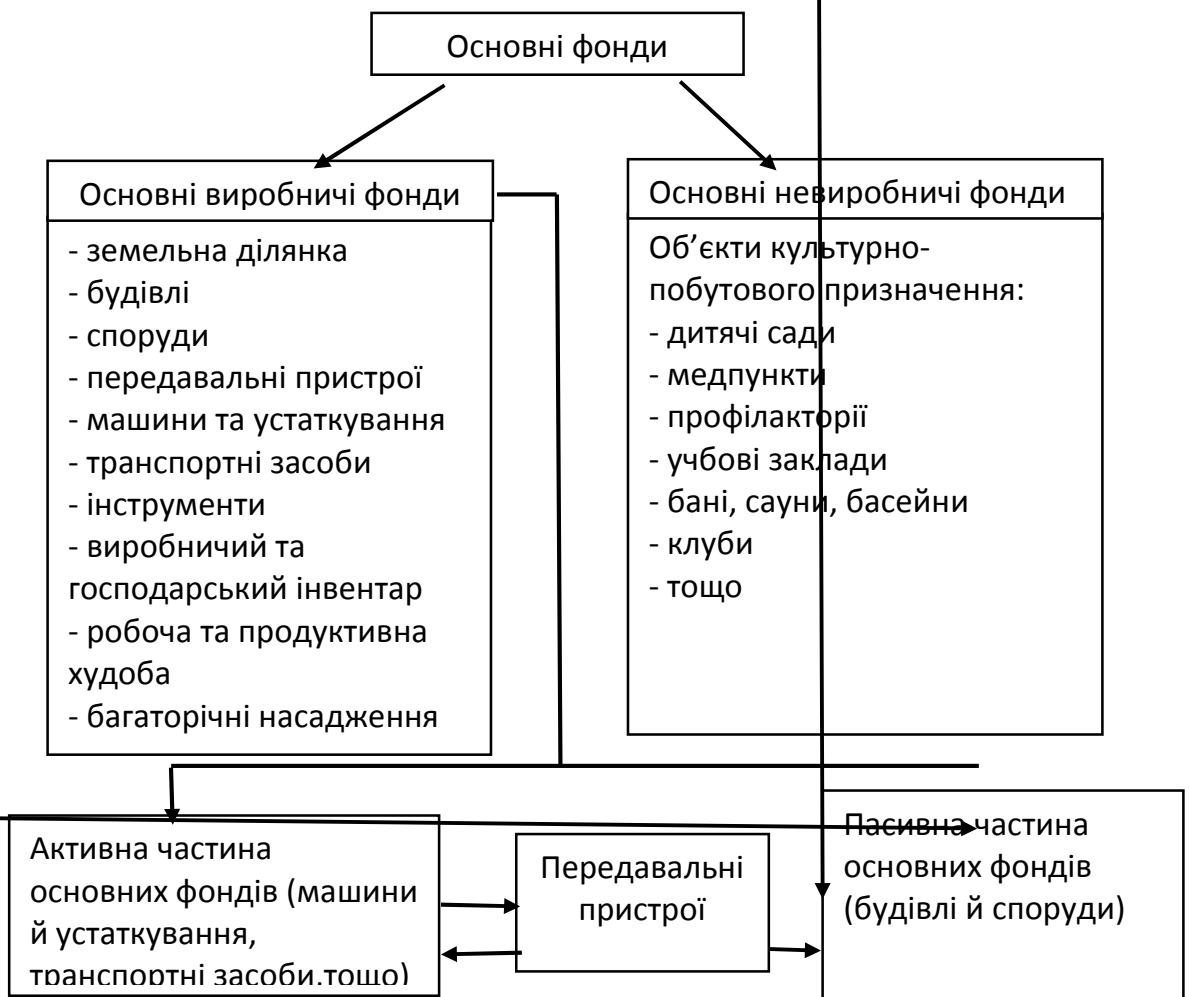

Рисунок 1.1- Структура основних фондів

До основних виробничих фондів належать ті основні фонди, які беруть участь у виробничому процесі безпосередньо (верстати, устаткування тощо) або створюють умови для виробничого процесу (виробничі будівлі, споруди тощо). Основні невиробничі фонди - це об'єкти культурно-побутового призначення (клуби, їдальні тощо). Основні фонди ще називають позаоборотними, або низько оборотними, активами; у вартісній оцінці вони становлять значну частину статутного капіталу підприємства.[7]

Згідно з підпунктом 14.1.138 Податкового кодексу України матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік. [1]

Основні невиробничі фонди за тривалістю функціонування і втратою споживної вартості подібні до основних виробничих фондів, але між ними існує різниця. Основні невиробничі фонди не беруть безпосередньої участі в процесі виробництва. Джерелом відтворення їх є прибуток підприємства, тоді як джерелом простого відтворення основних виробничих фондів є амортизаційні відрахування. До основних невиробничих фондів належать фонди житлово-комунальних господарств, будинки відпочинку, спортивні табори, дошкільні установи, об'єкти соціально-побутового призначення.[13]

У промисловості залежно від сфери функціонування основні виробничі фонди поділяються на промислово-виробничі та непромислово-виробничі.

До промислово-виробничих фондів належать засоби праці підприємства, призначені для виробництва промислової продукції.

Непромислово-виробничі фонди – це засоби праці непромислових підприємств (підприємства сільськогосподарського призначення, ремонтно-будівельні діляниці, транспортні цехи та ін.).

Основні фонди неоднорідні і різняться між собою натурально-речовим складом, термінами служби, призначенням і роллю у виробництві. Все це обумовлює необхідність їх класифікації.

Класифікують основні фонди за видами, функціональною ознакою, галузевою належністю, віковим складом [16].

Видову класифікацію основних фондів наведемо у таблиці 1.1

Таблиця 1.1-

Видова класифікація основних фондів

Групи основних фондів	Склад основних фондів
Земельні ділянки	Вартість всіх земельних ділянок підприємства
Капітальні витрати на поліпшення земель	Витрати неінвентарного характеру (не пов'язані зі створенням споруд) на культурно-технічні заходи щодо поверхневого поліпшення земель для сільськогосподарського користування, здійснювані за рахунок капітальних вкладень
Будинки, споруди та передавальні пристрої	- Будинки і будови, у яких відбуваються основні "допоміжні" та обслуговуючі процеси, адміністративні будівлі та господарські споруди; - Житлові будинки; - споруди (інженерно-будівельні об'єкти, нафтові та газові свердловини, стволи шахт, штольні, тунелі, мости, очисні споруди тощо); - Передавальні пристрої, лінії та мережі зв'язку, лінії електроживлення та ін.
Машини та обладнання	- Робочі машини та устаткування; - Силові машини та устаткування (двигуни, генератори та трансформатори); - Пристрої розподілу електроенергії тощо

Продовження таблиці 1.1-

Групи основних фондів	Склад основних фондів
Транспортні засоби	- Засоби пересування, призначені для переміщення людей та вантажів; - Магістральні трубопроводи, призначенням яких є транспортування рідких і газоподібних речовин від постачальника до місця їх перебування.
Інструменти, прилади та інвентар (меблі)	- Ріжучі, ударні, давлючі та ущільнюючі знаряддя праці (ручні механізовані знаряддя, які працюють за допомогою електроенергії, стисненого повітря тощо, а також будь-які пристрої для обробки матеріалу, здійснення монтажних робіт та ін.); - Предмети виробничого призначення, які використовуються для полегшення виробничих операцій під час роботи, обладнання для охорони праці, ємкості для зберігання рідких та сипучих речовин - Меблі
Робоча і продуктивна худоба	- Робоча худоба (коні, воли, верблюди, віслюки та інші робочі тварини); - Продуктивна худоба (корови, бики-плідники, буйволи та яки, жеребці-плідники та племінні кобили та ін).
Багаторічні насадження	Усі штучні багаторічні насадження незалежно від їх віку
Інші основні засоби	Усі основні засоби, які не увійшли до попередніх груп

Відповідно до податкового обліку основні фонди класифікують за функціональним призначенням на три групи (Державний класифікатор України "Класифікація основних фондів", який був затверджений 19 серпня 1997 р.).

До першої групи відносять:

- Будівлі;
- Споруди;
- структурні компоненти;

- Передавальні пристрої.

До другої групи належать:

- Транспортні засоби;
- Меблі;
- Конторське (офісне) обладнання;
- Побутові електромеханічні прилади та інструменти;
- Інформаційні системи, включаючи електронно-обчислювальні та

інші машини для автоматичної обробки інформації.

До третьої групи відносять інші основні фонди, що не увійшли до першої та другої груп, включаючи сільськогосподарські машини й знаряддя, робочу і продуктивну худобу та багаторічні насадження. [15]

Згідно з вище вказаною класифікацією основних фондів та їх роль у процесі виробництва ті чи інші види основних фондів, розрізняють активну та пасивну частини.

До активної частини відносять основні фонди що беруть безпосередню участь у процесі виробництва (машини та устаткування, інструменти, прилади та пристрої для вимірювання тощо).

До пасивної частини (будівлі, споруди) належать основні фонди, що забезпечують нормальне функціонування виробничого процесу, створюють умови для цього. [15]

Співвідношення різних груп основних фондів у загальній їх вартості становить функціональну (технологічну) структуру основних фондів.

Чим більша питома вага активної частини основних фондів, тим прогресивніша їх структура.

Технологічна структура основних фондів залежить від таких факторів:

- Виробничі та матеріально-технічні особливості галузі;
- Технічний рівень виробництва;
- Форми відтворення основних фондів, форми суспільної організації виробництва;
- Географічне розташування підприємства.

Поліпшення структури основних фондів досягається завдяки таких засобів:

- Оновлення та модернізації устаткування;
- Механізації та автоматизації виробництва;
- Правильного розроблення проектів будівництва та високоякісного виконання планів будівництва підприємств;
- Ліквідації невикористовуваного або мало використовуваного устаткування та встановлення устаткування, що забезпечить правильніші пропорції між його окремими групами.

Галузева структура основних фондів характеризується співвідношенням величини основних фондів різних галузей у їх загальній вартості.

Вікова структура основних фондів являє собою співвідношення різних вікових груп основних фондів у їх загальній вартості [15].

За функціональним призначенням основні фонди поділяються на виробничі і невиробничі:

— до виробничих основних фондів належать ті засоби праці, які безпосередньо приймають участь у виробничому процесі (машини, обладнання), створюють умови для його нормального здійснення (будинки, споруди) і використовуються для збереження і переміщення предметів праці (конвеєри, транспортні засоби);

— до невиробничих основних фондів відносяться основні засоби, які безпосередньо не приймають участь у виробничому процесі (житлові будинки, дитячі садки, лікарні та ін.), але знаходяться у веденні та на балансі промислових підприємств.

Оскільки елементи основних засобів відіграють різні ролі у процесі виробництва, їх поділяють на дві частини: активну та пасивну.

Активна частина безпосередньо приймає участь у виробничому процесі і завдяки цьому забезпечує необхідні обсяг і якість продукції. До неї входять:

- Робочі машини й устаткування;
- Інструмент;
- Вимірювальні і регулюючі прилади ;
- Пристрої, використовувані в автоматизованих системах управління технологічними процесами обчислювальна і комп'ютерна техніка;
- Деякі технічні спорудження (гірничі вироблення шахт, газові і нафтові шпари).

Пасивна частина створює умови для здійснення процесу виробництва, але безпосередньої участі у виробничому процесі не приймає та представлена будинками, спорудами й іншими основними фондами.

1.2 Методи оцінки та система показників ефективності використання основних фондів

Для планування відтворення основних фондів, визначення розмірів амортизації, аналізу ефективності їхнього використання велике значення мають правильне врахування і вірогідна оцінка вартості основних фондів. Облік основних фондів здійснюється в натуральній і вартісній формі.

Облік у натуральній формі необхідний для оцінювання матеріального складу фондів, структури і технічного рівня фондів, розрахунку виробничих потужностей підприємства і його підрозділів, визначення зносу фондів і планування капіталовкладень.

У зв'язку з цим складаються паспорти підприємств, у яких містяться всі необхідні дані про натуральний склад фондів, їхні технічні характеристики. Облік у вартісній формі необхідний для зведеного обліку фондів, для розрахунку амортизації, оцінки фондівіддачі й інших показників ефективності використання основних фондів.

Для характеристики використання основних виробничих фондів застосовуються різні показники. Умовно їх можна розділити на дві групи:

- узагальнюючі показники;
- приватні показники.

Узагальнюючі показники застосовуються для характеристики використання основних фондів всіх рівнів народного господарства – підприємства, галузі народного господарства в цілому. До цих показників відносять, передусім, фондівіддачу і рентабельність.

Приватні показники – це, зазвичай, натуральні показники, що використовуються найчастіше на підприємствах і їх підрозділах. Вони діляться на показники інтенсивного і екстенсивного використання основних фондів. Показники інтенсивного використання основних фондів характеризують величину виходу продукції (виконаної роботи) в одиницю часу з певного виду устаткування. Показники екстенсивного використання основних фондів характеризують їх застосування в часу [12].

Для характеристики технічного стану основних засобів використовуються такі показники, як коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, вікову структуру обладнання [19].

У певної міри технічний стан основних засобів характеризують показники їх руху: коефіцієнт введення, коефіцієнт відновлення і коефіцієнт вибуття. [18]

Ефективність використання основних засобів оцінюється такими узагальнюючими показниками, як: фондівіддача, фондомісткість і фондоозброєність. [17]

Розрахунок вище наведених показників покажемо у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2-

Показники оцінки основних засобів

Показники технічного стану основних засобів		
Показник	Формула	Позначення
Коефіцієнт зносу	$K_{\text{знос}} = \frac{I}{F}$	I – сума зносу F – початкова (балансова) вартість основних засобів Kзнос – коефіцієнт
Коефіцієнт придатності	$K_{\text{прид}} = 1 - K_{\text{знос}}$ $K_{\text{прид}} = \frac{V_{\text{зал}}}{F}$	

		зносу Взал – залишкова вартість
--	--	---------------------------------------

Продовження таблиці 1.2-

Показники руху основних засобів		
Коефіцієнт введення	$K_{\text{введ}} = \frac{Fn}{Fk}$	Fn - вартість основних засобів які поступили Fk - вартість основних засобів наприкінці року Fn+ - розподіл вартості основних засобів які поступили Fвиб - вартість вибулих основних засобів Fk.п - балансова вартість основних засобів на початок періоду
Коефіцієнт відновлення	$K_{\text{відн}} = Fn + \frac{Fk}{Fk}$	
Коефіцієнт вибуття	$K_{\text{виб}} = \frac{F_{\text{виб}}}{Fk.п}$	
Фондовіддача	$\Phi_{\text{в}} = \frac{V}{F}$	V – обсяг продукції F – середньорічна вартість промислово-виробничих основних засобів. Чсер – середня чисельність працівників за рік
Фондомісткість	$\Phi_{\text{м}} = \frac{F}{V}$	
Фондоозброєність	$\Phi_{\text{озб}} = \frac{F}{\text{Чсер}}$	

Коефіцієнти введення й відновлення бувають рівні між собою у разі, коли всі, що надійшли за звітний рік, кошти нові, не колишні в експлуатації.

Фондовіддача показує, як співвідносяться обсяг валової продукції і середньорічна вартість основних фондів, тобто який обсяг випущеної продукції або послуг припадає на одиницю вкладених в основні фонди коштів. Більш ефективна робота підприємства характеризується більш високим показником фондовіддачі.

Фондомісткість, по суті, величина, зворотна фондовіддачі. Припадає на одиницю виробленої продукції або виконаних послуг, середньорічна вартість основних фондів служить для оцінки використання основних фондів. [28]

При зменшенні фондомісткості відповідно збільшується фондovіддача, це свідчить про те, що ефективність використання основних засобів підвищується. На величину фондovіддачі і фондомісткості величезний вплив справляє фондоозброєність – середньорічна вартість основних фондів у розрахунку на середньооблікова за рік чисельність працівників. [28]

Зростання фондоозброєності є основою підвищення продуктивності праці, яка повинна зростати швидше, ніж фондоозброєність. В іншому разі знижується фондovіддача, а значить, погіршується використання основних виробничих фондів. Умовами зростання фондоозброєності є підвищення коефіцієнта змінності, впровадження автоматизованого виробництва, електронно-обчислювальної техніки, підвищення загальноосвітнього та кваліфікаційного рівня працівників, механізація допоміжних робіт, застосування більш якісних матеріалів, сировини тощо. [28]

У практиці обліку і планування відтворення основних фондів використовуються як грошові, так і натуральні показники, оскільки основні фонди у виробничому процесі виступають не тільки як носії вартості, але і як сукупність певних засобів труда.

Грошова оцінка основних фондів необхідна для обліку їхньої динаміки, планування розширеного відтворення, установлення зносу, нарахування амортизації, визначення собівартості продукції і рентабельності підприємств, а також для здійснення господарського розрахунку [28].

У зв'язку з тривалою участю основних фондів у процесі виробництва, їхнім поступовим зношуванням, а також із зміною за цей період умов відтворення наведемо у таблиці 1.3 методи грошової оцінки основних фондів.

Таблиця 1.3-

Методи грошової оцінки основних фондів

Метод грошової оцінки ОФ	Сутність методу
По повній початковій вартості	Фактична вартість оцінюється по цінах придбання (включаючи витрати на доставку і монтаж) або будівництва основних фондів

Продовження таблиці 1.3-

Метод грошової оцінки ОФ	Сутність методу
По початковій вартості за відрахуванням зносу	Відображає вартість основних фондів, яка ще не була перенесена на виготовлену продукцію
По повній відбудованій вартості	Відображає вартість відтворення основних фондів у нових виробничих умовах (даного року).
По відбудованій вартості з урахуванням обліком зносу	Показує частину відбудовної вартості основних фондів, ще не перенесену на продукт

Перші два види грошової оцінки ускладнюють порівняння даних про динаміку основних фондів, тому що ціни на устаткування і вартість будівництва змінюються й основні фонди, придбані (побудовані) у різні роки, виражаються в змішаних цінах.

Порівняння створених у різні роки однакових елементів основних фондів досягається завдяки їхній оцінці по відбудовній вартості. Цей метод відображає вартість відтворення основних фондів у нових виробничих умовах (даного року). Але недоліком цього методу, є те що він не враховує ступінь зношеності основних фондів, а тому він доповнюється оцінкою основних фондів по відбудовній вартості з обліком зносу.

Оцінка основних фондів за методом по відбудованій вартості з урахуванням обліком зносу є складним, трудомістким процесом, який потребує значних витрат часу і засобів для переоцінки всіх елементів основних фондів. Переоцінка основних фондів здійснюється періодично.

Облік і планування основних фондів здійснюється не тільки в грошовому вираженні, але й у натуральних показниках у виді конкретних засобів праці. Це необхідно для того, щоб визначити технічний склад, виробничу потужність підприємств і галузей, установити завдання і шляхи ефективного використання виробничої потужності, скласти баланс устаткування і т.д. Такі дані можна одержати за результатами інвентаризації основних фондів, що періодично здійснюються на підприємствах.

За допомогою натуральних і грошових показників здійснюються необхідні групування різноманітних елементів основних фондів. У цих згрупуваннях окремі елементи основних фондів виділяються в однорідні групи відповідно до їхнього призначення у виробничому процесі.

Отже, оцінка основних фондів підприємства є грошовим вираженням їхньої вартості. Вона необхідна для правильного визначення загального обсягу основних фондів, їхньої динаміки і структури, розрахунку економічних показників господарської діяльності підприємства за певний період [28].

У зв'язку з тривалим функціонуванням та поступовим спрацюванням засобів праці, постійною зміною умов їхнього відтворення існує кілька видів оцінки основних фондів. Основні виробничі фонди підприємства оцінюються: залежно від моменту проведення оцінки – за первісною (початковою) чи відновленою вартістю; залежно від стану основних виробничих фондів – за повною або залишковою вартістю (Таблиця 1.4).

Таблиця 1.4-

Оцінка вартості основних фондів

Показник	Формула
Первісна вартість	$\text{Сперв} = \text{Сприд} + \text{Сдост} + \text{Смонт} + \text{Смит}$
Відновна вартість	$\text{Сперв} = \text{Сприд} + \text{Сдост} + \text{Смонт} + \text{Смит}$
Залишкова вартість	$\text{Споч. зал} = \text{Споч. перв} - \text{Сзнос}$
	$\text{Сзал} = \text{Споч. зал} + \text{Сввед} - \text{Свиб} - \text{А}$
Середньорічна вартість	$\text{Ссер} = \text{Споч} + \frac{\text{Кекс}}{12} \times \text{Сввед} - \frac{\text{Кекс}}{12} \times \text{Свиб}$

Первісна вартість основних фондів – це їхня вартість на момент введення в дію. [15]

Відновлена вартість основних фондів – це вартість їхнього відтворення за сучасних умов виробництва. Вона враховує ті самі витрати, що й первісна вартість, але за сучасними цінами. [15]

Повна (первісна й відновлена) вартість основних виробничих фондів – це вартість у новому, не зношеному стані. Саме за цією вартістю основні

фонди рахуються на балансі підприємства протягом усього періоду їхнього функціонування. [15]

Залишкова вартість основних виробничих фондів характеризує реальну їхню вартість, іще не перенесену на вартість виготовленої продукції (виконаної роботи, наданої послуги). [15]

Ліквідаційна вартість об'єкту основних засобів – його вартість після закінчення терміну експлуатації.

Основні засоби підприємства втрачають поступово первісні характеристики через їх зношення. Існує 2 види зношення (Таблиця 1.5):

- 1) фізичний;
- 2) моральний.

Таблиця 1.5-

Показники зношення основних засобів

Показник	Формула
Фізичний знос за терміном експлуатації	$K_{физ} = \frac{T_{ф}}{T_{к}}$
Фізичний знос за даними обстеження технічного стану	$K_{физ} = \frac{A_{нагр}}{C_{перв}}$
Ступінь морального зношення	$K_{мор} = \frac{C_{перв} - C_{від}}{C_{перв}}$
Загальний коефіцієнт зношення	$K_{заг} = 1 - (1 - K_{физ}) * (1 - K_{мор})$

Фізичний знос виникає від експлуатаційних навантажень та впливу зовнішнього середовища. Коефіцієнт фізичного зношення об'єкта основних засобів визначають одним з двох методів:

1) за терміном експлуатації – як відношення часу роботи основних засобів відповідно фактичного та відповідного4

2) за даними обстеження технічного стану – як відношення нагромадженої суми амортизації вирахованої на початок експлуатації об'єкта основних засобів до первісної вартості об'єкта. [29]

Моральне зношення – знецінення основних засобів внаслідок впливу

науково-технічного прогресу, здешевлення їх виробництва в сучасних умовах. Моральний знос буває двох форм:

- 1) Моральний знос 1 форми виникає внаслідок знецінення старих основних засобів по причині зниження витрат виробництва в галузях, що постачають основні складові основних засобів підприємства;
- 2) Моральний знос 2 форми – знецінення старих основних фондів через створення нових більш ефективних. [29]

Амортизація – це процес перенесення вартості основних засобів на вартість новоствореної продукції з метою їх певного відновлення. [37]

Щорічну суму амортизаційних відрахувань визначають за допомогою норми амортизації.

Норма амортизації – це встановлені річні (квартальні) відсотки відшкодування вартості зношення частини основних засобів.

Величину щоквартальних амортизаційних відрахувань визначають як суму добутоків первісної вартості об'єктів основних засобів на відповідні норми. [3]

Річна норма амортизації залежить від вибраного підприємством методу нарахування амортизації та визначається за формулою:

$$Ha = \frac{\text{Сперв} - \text{Слік}}{\text{Слік} \times T_{\text{кор}}}$$

Методи нарахування амортизації основних засобів представлені в таблиці 1.6

Таблиця 1.6-

Методи нарахування амортизації основних засобів

Метод	Формула
Прямолінійний (рівномірний) метод	$A = \text{Сперв} \times Ha$
Метод зменшення залишкової вартості	$A = \text{Сзал} \times Ha$ $Ha = 1 - \sqrt[n]{\frac{\text{Слік}}{\text{Сперв}}}$

Продовження таблиці 1.6-

Метод	Формула
-------	---------

Метод прискореного зменшення залишкової вартості	$\text{Нп. з. з. в} = \frac{(\text{Сперв} - A) \times \text{На} \times 2}{100\%}$
Кумулятивний метод	$\text{На} = \frac{\text{Чк}}{n} \times 100\%$
Виробничий метод	$A = \text{ОПф} \times \text{ВСА}$

Прямолінійний (рівномірний) метод. При використанні цього методу вартість об'єкта основних засобів переноситься однаковими частками упродовж всього періоду його експлуатації. Сума амортизації визначається як добуток первісної балансової вартості на норму амортизації. [3]

Метод зменшення залишкової вартості за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації) та річної норми амортизації. [3]

Суть методу прискореного зменшення залишкової вартості полягає в тому, що річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка використовується при рівномірному нарахуванні амортизації і подвоюється.[3]

Кумулятивний метод (метод суми числа) амортизації основних засобів характеризується більш високими нормами амортизації в першій половині строку їх корисного використання і поступовим їх зниженням у другій половині. [3]

Норма амортизації тут – величина змінна і розраховується діленням числа років що залишилися до кінця амортизаційного строку служби на кумулятивне число, яке є сумою чисел членів арифметичної прогресії.

Кумулятивне число розраховується як сума числових значень років служби окремих складових основних засобів. [10]

Виробничий метод. При використанні цього методу річна сума амортизації визначається множенням фактичного обсягу продукції (робіт, послуг) на виробничу ставку амортизації.

Виробнича ставка обчислюється як відношення різниці між первісною та ліквідаційною вартістю основних засобів до загального обсягу продукції, який підприємство планує виготовити за допомогою цих засобів.

Виробничий метод амортизації використовується на промислових підприємствах з нерівномірним випуском продукції по періодам. [10]

Також важливим фактором оцінки основних засобів є коефіцієнти інтенсивного та екстенсивного завантаження устаткування (Таблиця 1.7).

Таблиця 1.7-

Оцінка основних засобів за завантаженістю устаткування

Показник	Формула
Коефіцієнт інтенсивного завантаження устаткування	$K_{\text{інт}} = \frac{t\phi}{t_{\text{п}}}$
Коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування	$K_{\text{екс}} = \frac{\Phi_{\text{д}}}{\Phi_{\text{н}}}$

Коефіцієнт інтенсивного завантаження устаткування розраховується як відношення фактичного часу завантаження обладнання до планового.

Інтенсифікація використання основних засобів підприємства дає змогу значно знизити витрати пов'язані з моральним зносом машин і устаткування, сприяє прискоренню їх оновлення, що позитивно позначається на фондоозброєності праці працюючих та зростання їх продуктивності. В підсумку збільшується і фондovіддача.

Коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування визначається відношенням дійсного до номінального часу роботи обладнання.

Коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування характеризує рівень завантаження устаткування у часі [32].

З допомогою цих методів можна досягти однакової оцінки основних фондів промисловості, у відповідність до сучасної вартістю відновлення, що дозволяє точніше встановити оптові ціни на всі засоби виробництва, і кредитування капітальних вкладень.

1.3 Основні напрямки підвищення ефективності використання основних фондів підприємства

Усі резерви підвищення ефективності використання основних виробничих засобів й потужностей можна звести до двох груп резервів – інтенсивні й екстенсивні. При наявності стабільного попиту на продукцію галузі й сировинні ресурсів на їхнє виробництво напрямки поліпшення використання основних виробничих засобів визначаються необхідністю реалізації резервів найбільш повного завантаження устаткування. Резерви росту обсягу виробництва на основі підвищення коефіцієнтів інтенсивного й екстенсивного використання основних виробничих засобів наочно продемонстровано Гуррарем [4] і зображено на рисунку 1.2.

До інтенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних засобів можна зарахувати такі засоби: механізація та автоматизація виробництва; технічне переозброєння та модернізація підприємства; удосконалення технологічних процесів; скорочення тривалості операційного циклу виробництва; застосування прогресивних форм організації та управління виробництвом; підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу [39].

Екстенсивні напрями підвищення використання основних засобів такі: скорочення простоїв обладнання внаслідок своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами, напівфабрикатами тощо, підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання; збільшення кількості машино-змін роботи обладнання та зменшення кількості устаткування, що не працює; введення додаткового обладнання [39].

$K_e = 1$

Рисунок 1.2 - Резерви підвищення обсягу виробництва

У цілому сукупність резервів покращення використання основних засобів підприємства може бути поділена на 5 великих груп. Наведемо їх у таблиці 1.8.

Таблиця 1.8-

Резерви покращення основних фондів

	Групи	Сутність
1	Технічне вдосконалення засобів праці	- Технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем; - Заміна застарілої техніки, модернізацію обладнання; - Ліквідація вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях підприємства; - Механізація допоміжних та обслуговуючих виробництв; - Розвиток винахідництва та раціоналізаторства
2	Збільшення тривалості роботи машин та обладнання	- Ліквідації незадіяного обладнання (здавання його в оренду, лізинг, реалізація тощо); - Скорочення строків ремонту обладнання; - Зниження простоїв: цілозмінних та всередині змін
3	Покращення організації та управління виробництвом	- Прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних фондів; - Впровадження наукової організації праці та виробництва; - покращення забезпечення матеріально-технічними ресурсами; - Вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки

Продовження таблиці 1.8-

	Групи	Сутність
4	Підвищення якості сировини	Збільшення змісту корисних речовин у сировині та його технологічність. З підвищенням якості сировини вихід товарної продукції підвищується, а при тих же існуючих основних виробничих засобів неминуче підвищення фондівіддачі. З урахуванням досягнень вітчизняної й зарубіжної практики це дозволяє збільшити фондівіддачу на 20–25 %
5	Підвищення рівня концентрації виробництва до оптимальних розмірів	Підвищення рівня концентрації виробництва до оптимальних розмірів. За законом концентрації виробництва з подвоєнням обсягів виробництва вартість основних засобів зростає лише в 1,5 рази. Це наслідок збільшення частки активної частини основних фондів, ефекту агрегатної концентрації й збільшення масштабів виробництва. Адже економічна ефективність концентрації виробництва в більшій мірі обумовлена зниженням фондоємності, а це зворотна величина фондівіддачі

У зв'язку з тим, що основні виробничі засоби підлягають інтенсивному зносу, необхідно реалізувати програмно-стратегічний підхід до побудови системи регулювання відтворення основних виробничих засобів та здійснювати це регулювання відповідно до довгострокових цілей. Інформаційна система управління основними засобами (ЕАМ) призначена для підвищення загальної ефективності основних засобів підприємств за рахунок автоматизації процесів експлуатації, технічного обслуговування й ремонту технологічного устаткування споруд, а також процесів матеріально-технічного постачання та ведення складського господарства підприємств. Основна задача ЕАМ – підвищення окупності інвестицій в основні виробничі засоби підприємства. Згідно з даними консалтингової компанії А.Т. Kearney, впровадження ЕАМ дає підприємству [40]: зниження часу простоїв устаткування на 20,1 %; скорочення витрат на закупівлю запчастин

на 19,4 %; скорочення запасів на складі на 17,8 %; підвищення ефективності робіт з технічного обслуговування на 28,3%.

Таким чином, будь-який комплекс заходів щодо поліпшення використання виробничих потужностей й основних засобів повинен передбачати забезпечення збільшення обсягів виробництва продукції, насамперед за рахунок ефективного використання внутрішньогосподарських резервів, повного використання машин й устаткування, скорочення термінів освоєння знов введених у дію потужностей.

Таким чином, підсумовуючи викладене у 1 розділі дослідження, можна зробити такі висновки.

Основні фонди - це частина засобів виробництва, які діють у процесі виробництва з терміном служби більше 12 місяців чи протягом нормального виробничого операційного циклу та зберігають при цьому впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносять свою вартість на продукцію по частинах у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань. Їх можна поділити на дві великі групи виробничі та невикробничі.

Для планування відтворення основних фондів, визначення розмірів амортизації, аналізу ефективності їхнього використання велике значення мають правильне врахування і вірогідна оцінка вартості основних фондів. Основними методами оцінки основних фондів є:

- коефіцієнти зносу та придатності;
- коефіцієнти введення, відновлення та вибуття;
- фондівіддача, фондомісткість та фондоозброєність.

Основними методами грошової оцінки є:

- По повній початковій вартості;
- По початковій вартості за відрахуванням зносу;
- По повній відбудованій вартості;
- По відбудованій вартості з обліком зносу.

Амортизація має великий вплив на собівартість продукції. Серед розглянутих методів амортизаційних відрахувань теоретично найпростішим є прямолінійний метод. Згідно з цим методом амортизація буде рівномірно розподілятися протягом терміну служби обладнання.

2. АНАЛІЗ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «СЕЛИДІВВУГІЛЛЯ» ВП «ШАХТА 1/3 НОВОГРОДІВСЬКА»

2.1 Аналіз техніко-економічних показників підприємства

Відокремлений підрозділ «Шахта 1/3 Новогродівська» входить до Державного підприємства «Селидіввугілля». Стала до ладу у 1953 р з проектною потужністю 1000 т/добу. У 2003 р. видобуто 753 тис.т вугілля. Шахтне поле розкрито 4-а вертикальними стволами і 6-а шурфами. У 2003 р відпрацьовувала пласт І1. Застосовується комплекс «Глінік», комбайн ГШ-68. Прохідницькі комбайни: 4ПП2, ГПКС.[27]

Шахта знаходиться за адресою: 85484, Донецька обл., Красноармійський р-н., М Новогродівка, вул. Шахтна, 1.

У 1925 році Червоноармійській госпрозрахунковому підприємстві були проведені геологорозвідувальні роботи на полях шахти. У 1927-1932 роках проведена детальна розвідка і вперше підраховані запаси вугілля. У 1939 році відзначено полі шахти № 1 «Новогродівська». Виконано проект будівництва шахти трестом «Півдшахтопроект» і в тому ж році розпочато будівництво шахти. Під час окупації Донбасу, будівництво шахти було призупинено. Перед окупацією шахта була затоплена. Після звільнення прийнято рішення шахту відновити і закінчити будівництво за проектом 1939 року.

1 січня 1949 шахта № 1 «Новогродівська» здана в експлуатацію з проектною потужністю 1,0 тис. т. вугілля на добу. 31 грудня 1953 здана в експлуатацію шахта № 3 «Новогродівська» з проектною потужністю 1.0 тис. т. вугілля на добу.[41]

З 1995 року почався спад виробництва через систематичні бунтів

шахтарів, несвоєчасної виплати заробітної плати.

Проаналізуємо техніко-економічні показники за 2014-2018 рр.

В першу чергу проаналізуємо основні показники добутку за визначений період у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1-

Аналіз показників видобутку за 2014-2018 рр.

Показники	Роки					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення, %			
	2014	2015	2016	2017	2018	2015-2014	2016-2015	2017-2016	2018-2017	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2018/2017
Видобуток загальний	1011,2	635,9	791,5	618,4	63,8	-375,3	155,6	-173,1	-554,6	-37,1	24,8	-21,9	-89,7
Середньодобовий	2852	1796	2255	1747	182	-1056	459	-508	-1565	-37,1	25,6	-22,5	-89,6
Очисний видобуток	971,1	624,8	739,6	587,8	44,5	-346,3	114,8	-151,8	-543,3	-35,7	18,4	-20,5	-92,4
Навантаження на лаву	2736	2306	2107	1849	257	-430	-199	-258	-1592	-15,7	-8,6	-12,3	-86,1
Просування очисної лінії вибою	67,2	55	60,5	66,9	8,3	-12,2	5,5	6,4	-58,6	-18,2	10	10,6	-87,6
Проведення видобутку всього:	3577	739	2068	1257	2069	-2838	1329	-811	812	-79,3	179,8	-39,2	64,6
В тому числі основних	3525	615	1850	1120	1912	-2910	1235	-730	792	-82,6	200,8	-39,5	70,7
Темпи проведення	58,8	36,2	80,4	70,0	61,7	-22,6	44,2	-10,4	-8,3	-38,4	122,1	-12,9	-11,6
Механічне проведення всього	3561	661	2061	1110	1686	-2900	1400	-591	576	-81,4	211,8	-46,1	51,9
Проведення всього	3561	661	2061	1110	1686	-2900	1400	-591	576	-81,4	211,8	-46,1	51,9

Як видно з показників на даному етапі роботи підприємство зазнає труднощів в роботі та спостерігається значний спад показників видобутку.

Відобразимо на рисунку 2.1 динаміку показників видобутку за 2014-2018 роки.

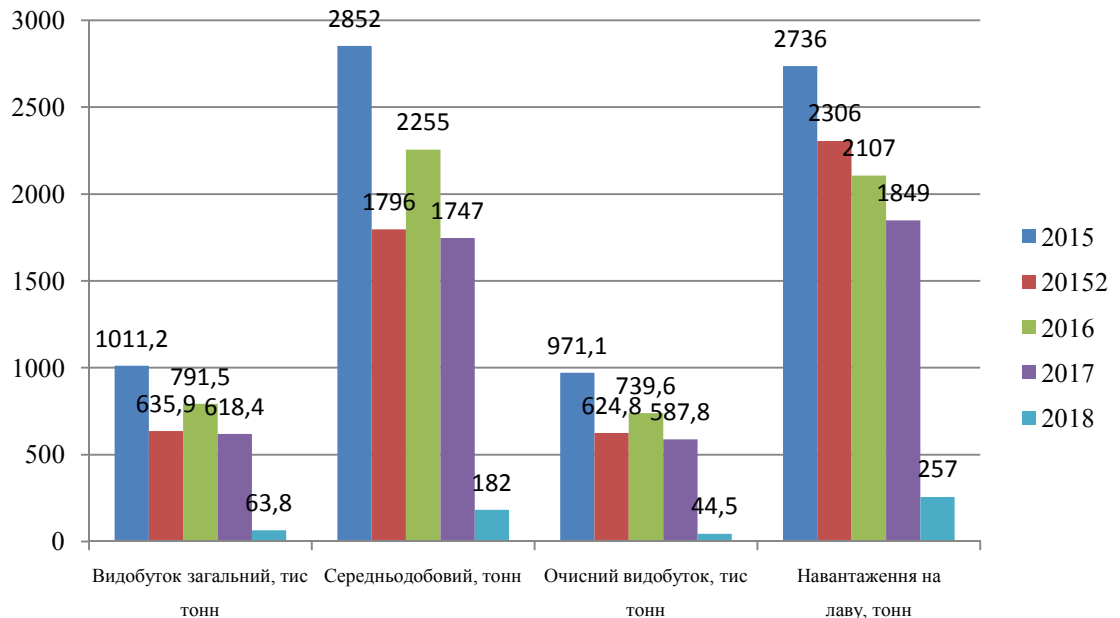

Рисунок 2.1 – Показники видобутку за 2014-2018рр

Починаючи з 2015 року спостерігається спад показників видобутку на підприємстві. Єдиним роком коли показники збільшувалися був 2016. Це пов'язано з тим, що держава виділила коштів на погашення боргів по заробітній платні, у зв'язку з чим зменшилися кількість страйків на підприємствах.

У 2018 році показники видобутку, порівняно з 2017, впали на 90-92%. Причиною цього стало зношеність обладнання, недостатня забезпеченість людськими ресурсами та заборгованість по заробітній платні. Також, через заборгованість по оплаті праці, у 2018 році персонал був вимушений знову організовувати страйки, що призвело до зниження продуктивності праці працівників.

Також важливим показником діяльності підприємства є темпи показників видобутку. Про аналізуємо їх на рисунку 2.2.

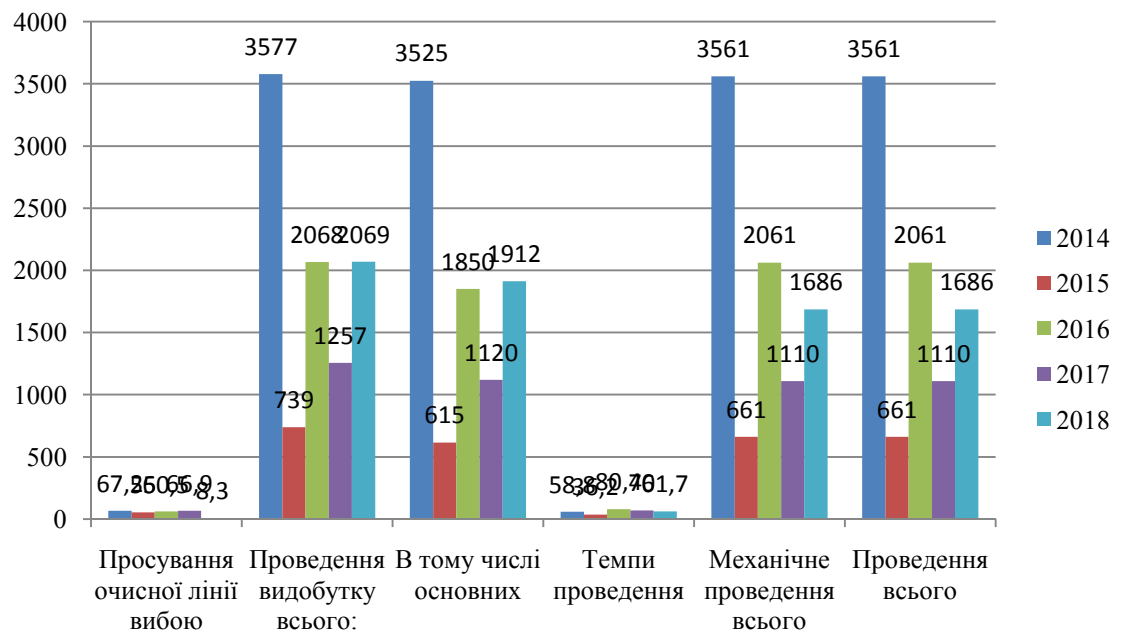

Рисунок 2.2 – Темпи проведення видобутку, п.м.

Як видно з даних рисунку 2.2 показники проведення видобутку на підприємстві мають нестабільний характер. Темпи проведення та просування очисної лінії вибою мають різке зниження у 2018 році. Однак проведення основного та механічне проведення навпаки збільшується. Це пов'язане з введенням в оборот нових виробничих фондів та повернення до роботи обладнання яке раніше застоювалось на ремонті.

Персонал є важливим ресурсом кожного підприємства, від ефективності його використання в значній мірі залежать результати його діяльності та конкурентоспроможність. Трудові ресурси приводять до дії матеріально-речові елементи виробництва, створюють продукт, вартість та доданий продукт у формі прибутку. Аналіз трудових ресурсів ВП «Шахта 1/3 Новогродівська» передбачає вивчення та оцінку забезпеченості підприємства трудовими ресурсами в цілому, а також за категоріями; визначення та виявлення показників плинності кадрів тощо.

Проаналізуємо забезпеченість підприємства трудовими ресурсами, продуктивності праці та рівень заробітної платні у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2-

Аналіз трудових ресурсів підприємства

Показники	Од вим	Роки					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення, %			
		2014	2015	2016	2017	2018	2015- 2014	2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017
Чисельність трудящих	осіб	3225	3256	3017	3018	2955	31	-239	1	-63	0,96	-7,34	0,03	-2,09
в т.ч. промисловий персонал	осіб	3129	3161	2928	2923	2864	32	-233	-5	-59	1,02	-7,37	-0,17	-2,02
з них робітників по добутку	осіб	2772	2812	2591	2589	2529	40	-221	-2	-60	1,44	-7,86	-0,08	-2,32
ІТР	осіб	357	349	337	334	335	-8	-12	-3	1	-2,24	-3,44	-0,89	0,3
Непромислова група	осіб	96	95	89	95	91	-1	-6	6	-4	-1,04	-6,32	6,74	-4,21
Чисельність ГРОЗ	осіб	190	194	185	187	180	4	-9	2	-7	2,11	-4,64	1,08	-3,74
Чисельність прохідників	осіб	596	596	507	474	464	0	-89	-33	-10	0	-14,93	-6,51	-2,11
Продуктивність праці робітника добова	т/ міс	30,4	18,8	25,5	19,9	2,1	-11,6	6,7	-5,6	-17,8	-38,16	35,64	-21,96	-89,45
Продуктивність ГРОЗ	т/ міс	425,9	268,4	333,2	261,9	20,6	-157,5	64,8	-71,3	-241,3	-36,98	24,14	-21,4	-92,13
Продуктивність проходчика	м/ міс	0,5	0,1	0,3	0,2	0,4	-0,4	0,2	-0,1	0,2	-80,00	200	-33,33	100
Середньомісячна з/п. ПВП	грн	7061	6594,1	7547,4	8348,2	8595,0	-466,9	953,3	800,8	246,8	-6,61	14,46	10,61	2,96
в т.ч. робітників добутку	грн	6748	6437,6	7351,5	8104,6	8363,3	-310,4	913,9	753,1	258,7	-4,6	14,2	10,24	3,19
ГРОЗ	грн	11804,5	10828,2	11450,4	12695,4	11113,8	-976,3	622,2	1245	-1581,6	-8,27	5,75	10,87	-12,46
Прохідників	грн	8659,5	8601,1	9383,1	10686,3	11635,5	-58,4	782	1303,2	949,2	-0,67	9,09	13,89	8,88

Наведемо графічне зображення показників чисельності персоналу на рисунку 2.2.

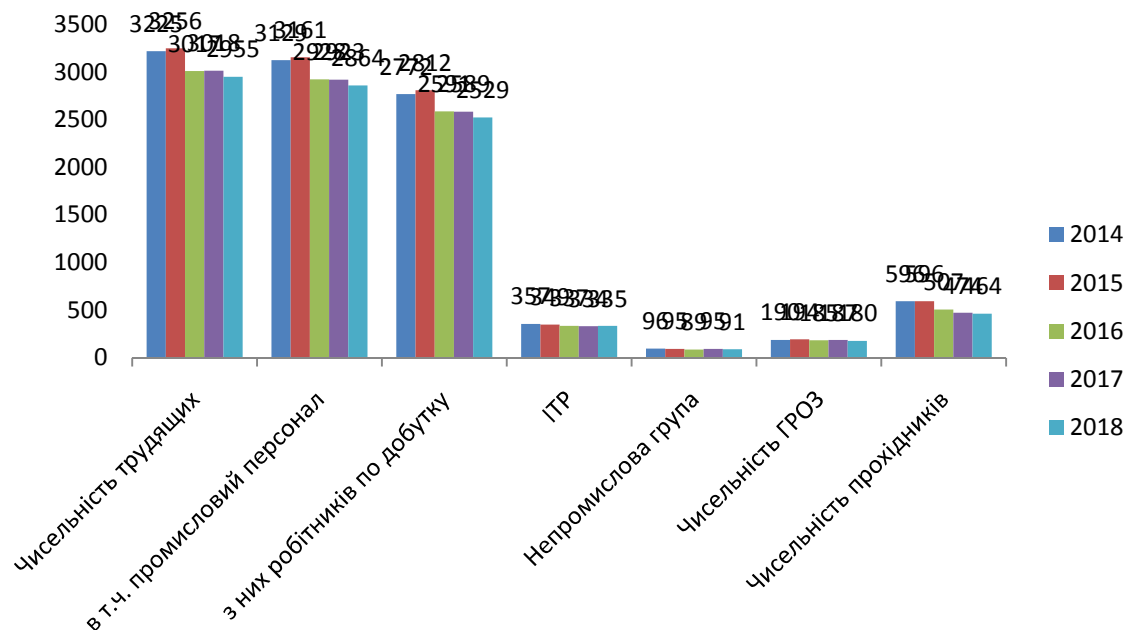

Рисунок 2.3 – Динаміка персоналу підприємства за 2014-2018 роки

Як видно з даних чисельність персоналу підприємства поступово зменшується. Це пов'язано з заборгованістю по заробітній платні. Найбільш великий спад чисельності спостерігався у 2016 році та у 2018. Найбільшу частку в структурі персоналу складає промисловий персонал, а найменшу – непромислова група. В структурі персоналу загалом за 5 років відбулись наступні зміни:

- Кількість промислового персоналу зменшилась на 8,4%;
- Кількість робітників по добутку зменшилась на 8,8%;
- Кількість інженерно-технічних робітників зменшилась на 6,2%;
- Кількість робітників непромислової групи зменшилась на 5,2%;
- Чисельність ГРОЗ зменшилась на 5,3%;
- Чисельність прохідників зменшилась на 22,2%.

Такий різкий спад чисельності персоналу призвів до зменшення показників добутку та продуктивності праці працівників. Додатково продуктивні одного працівника за п'ять років зменшилась на 93%,

продуктивність праці ГРОЗ – на 95,2%, а продуктивність прохідників – на 20%.

Продуктивність праці та заробітна платня є невідривними показниками, тому що один завжди залежить від іншого. Продуктивність праці зменшилась за рахунок великої кількості безкоштовних відпусток та скорочення кількості змін, через складну економічну та політичну ситуацію в регіоні. Що привели до великих заборгованостей по заробітній платні. Хоча за даними таблиці заробітна плата збільшилася, у середньому на даний час її затримують на підприємстві на 2 місяці. І саме це призвело до скорочення чисельності персоналу на підприємстві.

Собівартість як економічна категорія являє собою відокремлену частину вартості. Основу цієї категорії становлять вартість спожитих засобів виробництва і вартість необхідного продукту. В конкретно економічному розумінні собівартість — це грошовий вираз витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг).

Собівартість — показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно-економічних умовах господарювання.

Показник собівартості дає можливість глибоко аналізувати економічний стан підприємства і виявляти резерви підвищення ефективності виробництва. Із зниженням собівартості зростає цінова конкурентоспроможність продукції, а отже, і зміцнюються позиції підприємства на товарному ринку.

Важливо зазначити й те, що прибутковість підприємства знаходиться в оберненій залежності від собівартості. З її зниженням зростає окупність витрат прибутком і створюються сприятливі умови для прискорення темпів розширеного відтворення та підвищення матеріальної заінтересованості працівників. [38]

Проаналізуємо показники собівартості, цінової політики та реалізації продукції підприємства у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3-

Показники цінової політики підприємства

	Роки					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення, %			
	2014	2015	2016	2017	2018	2015- 2014	2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017
Собівартість 1 т. готової продукції	542,57	1083,53	1210,32	1554,20	8003,89	540,96	126,79	343,88	6449,69	99,7	11,7	43,44	414,98
Повна собівартість	529877	495281	626824	594015	370580	-34596	131543	-32809	-223435	-6,53	26,56	-5,23	-37,61
Собівартість 1 т. рядового вугілля	518,45	743,25	735,10	882,28	5586,03	224,8	-8,15	147,18	4703,78	43,36	-1,1	20,02	533,14
Результат від випуску тов. продукції	-207759,8	-227840,1	-62648,8	-112086,6	-283750,4	-20080,3	165191,3	-49434,8	-171663,8	9,67	-72,5	78,91	153,15
Готова вугільна продукція	976,6	457,1	517,9	382,2	46,3	-519,5	60,8	-135,7	-335,9	-53,19	13,3	-23,2	-87,89
В т.ч. ПНТ	5,0	5,4	4,7	4,8	5,2	0,4	-0,7	0,1	0,4	8,0	-12,96	2,13	8,33
Ряд. вуг. труд. та пенсіонерів	9,0	10,9	13,6	18,3	9,8	1,9	2,7	4,7	-8,5	21,11	24,77	34,56	-46,45
Рядове вугілля іншим	914,9	165,3	42,7	18,2	0,6	-749,6	-122,6	-24,5	-17,6	-81,93	-74,17	-57,38	-96,7
Концентрат	47,7	275,5	456,9	340,9	30,7	227,8	181,4	-116	-310,2	477,57	65,84	-25,39	-90,99
Готова товарна продукція	971,6	451,7	513,2	377,4	41,1	-519,9	61,5	-135,8	-336,3	-53,51	13,62	-26,46	-89,11
Вихід концентрату	53,1	65,1	68,1	59,9	52,4	12	3	-8,2	-7,5	22,6	4,61	-12,04	-12,52
Реалізована продукція	972,6	447,9	511,0	366,8	55,1	-524,7	63,1	-144,2	-311,7	-53,95	14,09	-28,22	-84,98
Вартість товарно-вугільної продукції	319473,2	264385,9	559942,2	476668,4	7938,6	-55087,3	295556,3	-83273,8	-468729,8	-17,24	111,79	-14,87	-98,34
Оптова ціна	328,81	585,31	1091,08	1263,03	1927,95	256,5	505,77	171,94	664,92	78,01	86,41	15,76	52,65

Як видно з даних таблиці підприємство значно зменшило випуск товарної продукції за останні 5 років. Причиною цього є недостатність фінансування підприємства, робочих кадрів та зношеність обладнання. За даними таблиці 2.3 видно, що єдиним роком коли підприємство більш менш нормально функціонувало був 2016. Це пов'язано з тим, що держава виділила кошти на покриття заборгованостей по заробітній платні та нові споживачі продукції підприємства, кількість яких значно зменшилась у 2015 році. Цінова політика підприємства представлена на рисунку 2.4.

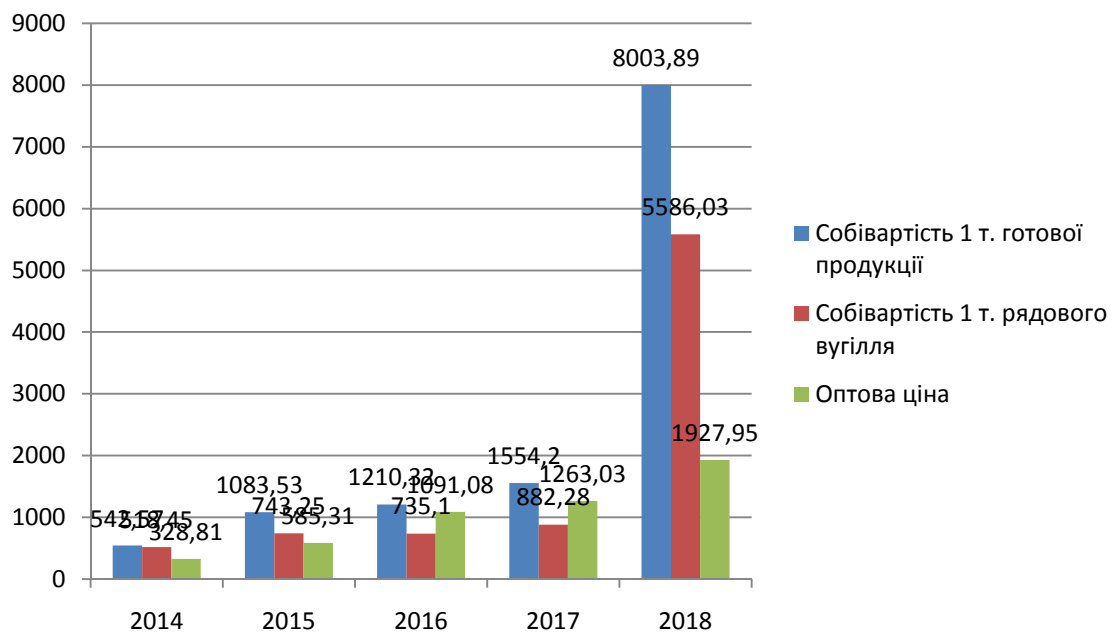

Рисунок 2.4 – Цінова політика підприємства

Як видно з даного графіку собівартість готової продукції починаючи з 2014 року поступово збільшувалася. Однак, у 2018 році відбувся значний скачок. Собівартість готової продукції збільшилася у 5 разів. Це пов'язано з тим, що у 2018 році відбувся значне підвищення курсу валюти, цін на паливо та велика заборгованість за енергоресурси перед підприємством-постачальником. Також у 2018 році відбувся значний скачок собівартості рядового вугілля. Але хоч собівартість вугілля у зросла, оптова ціна збільшилась у 2018 році, порівняно з 2017, збільшилась лише на 52,65 %. Це стало причиною того, що підприємство зазнало значних збитків порівняно з

минулими роками.

Основними споживачами продукції шахти «Новгородівської 1/3» є:

1. Мінвуглепром (ОП ПУ Теплофікація, ДП «Шахта ім. Коротченко Д. С.»);
2. ТЕС і ТЕЦ (ГП Вугілля України, Вуглегірська ТЕС, Бурштинська ТЕС, Запорізька ТЕС);
3. АР Крим, обласні адміністрації та комерційні побутові одержувачі (МЖЕД м. Новгородівка, КП ЖЕК м. Українськ);
4. Інші споживачі України (ТОВ «ТАРО ТРЕЙД КОМПАНІ», ФОП Балинов А.А., ФОП Лободина Л.Ф., ТОВ «Міжнародна промислова компанія», ПП «Стандарт Груп», ТОВ «ЛЮКС БОРТЕ», ДП «ДОНЕЦЬКИЙ НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЦЕНТР СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ», ТОВ «УКРСХІДПОСТАЧАННЯ», ТОВ «ДОНВУГЛЕТРЕЙДІНГ», ПАТ «Луганська вугільна компанія», ПСИК № 82, ТОВ «Діамант Плюс», ТАВ Дон. МЗ «Експеримент», ТОВ ТД «Вуглепостзбут»);
5. Посередницькі структури для переробки і збагачення (ТОВ «Енергоімпекс»);
6. Крім того: придбане з інших джерел для постачання споживачам (ТОВ «ДОНВУГЛЕТРЕЙДІНГ», в тому числі тепловим електростанціям).

Найбільшими споживачами є: Мінвуглепром, ГП Вугілля України, Бурштинська ТЕС та », ПАТ «Луганська вугільна компанія».

Основними постачальниками є:

1. 13 ДПРЗ ГТУ МНС України;
2. АТ «СГ "ТАС"»;
3. ДП "Вугілля України";
4. ДП "Донецький НВЦСМ та С";
5. ДП "УДНД вуглехімічний інститут (УХІН)";
6. ДП "Укрвуглеякість";
7. ДФ ДП "Регіональні електричні мережі";

8. КП "Компанія "Вода Донбасу" Красноармійське РВУ;
9. КП "Компанія "Вода Донбасу" Селидівське ВУВКГ;
10. Краснолиманський центр з вантажної та комерційної роботи ДП "Донецька залізниця";
11. ПАТ "ДТЕК Донецькобленерго" НП Селидівський РЕМ;
12. ПАТ "НВ АТ "ВНДІКомпресормаш";
13. ПАТ "ЦЗФ "Комсомольська";
14. ПАТ "ЦЗФ "Україна";
15. СМФ №25 ДУ "Донецький ОЛЦ ДСЕСУ";
16. ТОВ "В.І.П. АВТО";
17. ТОВ "Донецьквуглезбагачення";
18. ТОВ "Зв'язоксервіс";
19. ТОВ "ЗФ №105";
20. ТОВ "Центр сертифікації ключів "Україна".

Постачальники - це господарські одиниці й окремі особи, що забезпечують фірму і її конкурентів матеріальними ресурсами, необхідними для виробництва конкретних товарів і послуг.[9]

Вплив постачальників сировини та ресурсів на підприємство є досить впливовим. Такі показники як ціна та якість їх продукції, дисципліна та умови поставок, експлуатаційні витрати безпосередньо впливають на собівартості, і в наслідок цього на прибутки та конкурентоздатність підприємства. І саме це стало причиною різкого збільшення показників собівартості на продукцію підприємства у 2018 році.

2.2 Аналіз фінансового стану підприємства

Аналіз [фінансового](#) стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств. [Кредитори](#) та [інвестори](#) аналізують фінансовий стан підприємств, щоб мінімізувати свої ризики за позиками та внесками, а також для необхідного

диференціювання відсоткових ставок. У результаті фінансового аналізу менеджер одержує певну кількість основних, найінформативніших параметрів, які дають об'єктивну та точну картину фінансового стану підприємства. При цьому в ході аналізу менеджер може ставити перед собою різні цілі: аналіз поточного фінансового стану або оцінку фінансової перспективи підприємства.[6]

Баланс є основним джерелом інформації для характеристики фінансово-майнового стану суб'єкта господарювання. Ця форма фінансової звітності надає можливість користувачам отримати на визначену дату повну і неупереджену інформацію про господарські засоби за їх складом й розміщенням та джерелами формування.[31]

За економічним змістом майно як активи підприємства поділяють на необоротні та оборотні активи.

Активи – ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Необоротні активи підприємства – це сукупність матеріально-фінансових ресурсів, що використовуються в його господарській діяльності у своїй натуральній формі тривалий час (більше року) і мають значну вартість окремого об'єкта, а також довгострокове відчуження майна в підприємницьку діяльність інших суб'єктів господарювання.

Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом не більше дванадцяти місяців з дати балансу. Значну частку оборотних активів на підприємствах складають запаси.[33]

Використовуючи дані балансу проведемо вертикальний та горизонтальний аналіз активів підприємства у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4-

Аналіз динаміки та структури активів підприємства за 2014-2018рр.

	Показники	Роки					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення, %			
		2014	2015	2016	2017	2018	2015- 2014	2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017
1.	Усього активів, тис. грн.	674377	795092	923480	972486	1040163	120715	128388	49006	67677	17,9	16,15	5,31	6,96
2.	Необоротні активи, тис. грн.	446167	418540	339547	319887	311009	-27627	-78993	-19660	-8878	-6,19	-18,87	-5,79	-2,78
3.	Оборотні активи, тис. грн.	228210	376552	595933	652599	729154	14834	219381	56666	76555	65,00	58,26	9,51	11,73
3.1	Матеріальні оборотні активи, тис. грн.	9410	60338	31062	97222	176452	50928	-29276	66160	79230	541,21	-48,52	212,99	81,49
3.2	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	170785	265960	530093	524625	519579	95175	264133	-5468	-5046	55,73	99,31	-1,03	-0,96
3.3	Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	102	85	148	168	542	-17	63	20	374	-16,67	74,12	13,51	222,62
3.4	Інші оборотні активи, тис. грн.	19162	19420	17707	17850	25673	258	-1713	143	7823	1,35	-8,82	0,81	43,83

Зобразимо та рисунку 2.5 динаміку змін структури активів підприємства за аналізований період.

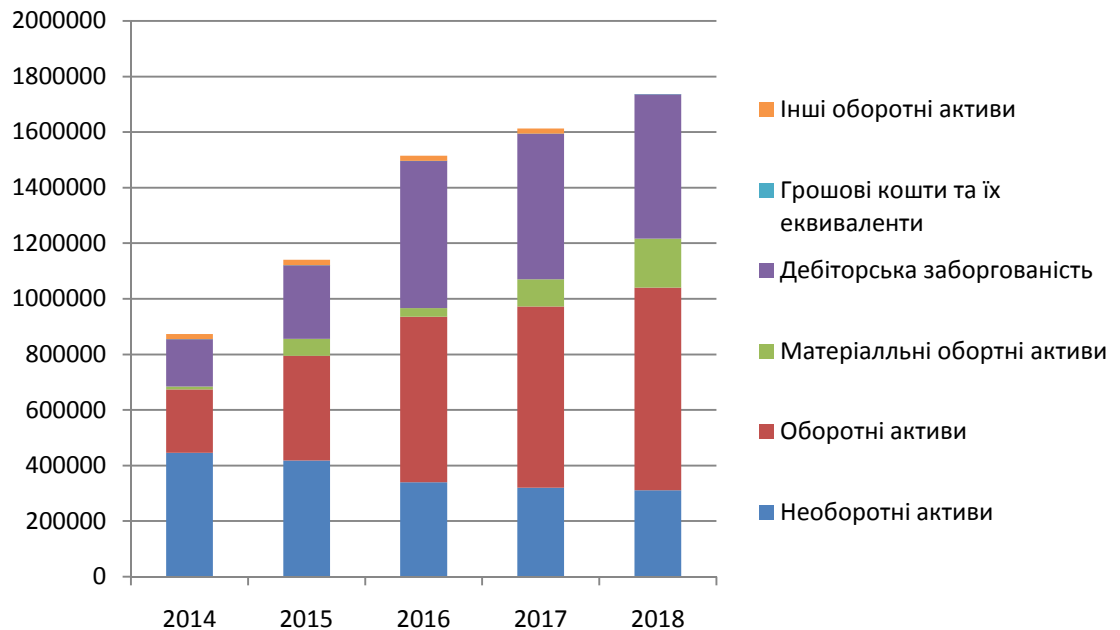

Рисунок 2.5 – Динаміка складу активів підприємства

Як видно з графіку повна вартість активів підприємства збільшується з кожним роком на 5-15%. Цей показник має стабільно високий рівень та відповідає нормам.

Вартість необоротних активів після 2015 року поступово знижується, що свідчить про здешевлення вартості основних фондів та їх поступове зношення.

Вартість оборотних активів поступово збільшується. Загальний приріст оборотних активів за останні п'ять років складає 500 944 тис. грн. Тобто це показник виріс більш ніж на 212%.

Матеріальні оборотні активи, мають стабільне підвищення вартості, окрім 2016 року. Це свідчить про те, що підприємство нарощує обсяг активів, які використовуються у якості матеріалів, сировини та іншого для виробництва продукції.

Починаючи з 2014 по 2016 роки, спостерігається великий приріст обсягу дебіторської заборгованості, це погіршувало якісні характеристики

фінансового стану, через значне вилучення коштів підприємства з обороту. А з початку 2017 року спостерігається поступове зниження обсягу дебіторської заборгованості, тобто у ці роки дебітори не поспішали платити підприємству по своїм боргам.

Грошові кошти та їх еквіваленти з 2014 по 2018 роки збільшились більш ніж у п'ять разів, це пов'язано зі зміною курсу валют. Зважаючи на це збільшення кількості грошових коштів не має негативних наслідків на роботу підприємства.

Обсяг інших оборотних активів починаючи з 2014 року поступово знижувався, але у 2018 році відбувся значний скачок показника на 44,83%, що спричинено введенням нових ресурсів підприємства в оборот.

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються приростом суми власного капіталу (чистих активів), основним джерелом якого є прибуток.[5]

Прибуток характеризує ефективність використання у виробництві матеріальних, трудових та грошових ресурсів, як власних, також інвестованих іншими підприємствами та банками. [34]

Основними джерелами інформації в аналізі фінансових результатів прибутку є накладні на відвантаження продукції, дані аналітичного бухгалтерського обліку за рахунками результатів, фінансової звітності ф. № 1 "Баланс", ф. № 2 "Звіт про фінансові результати", ф. № 3 "Звіт про рух грошових коштів", ф. № 4 "Звіт про власний капітал", ф. № 6 "Примітки до річної фінансової звітності", дані статистичної звітності "Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів", дані внутрішньої управлінської звітності, а також відповідні таблиці бізнес-плану підприємства.[5]

Використовуючи основні елементи виробничого процесу (засоби праці, предмети праці та робочу силу), підприємство за 5 років досягло певних економічних результатів. Проаналізуємо фінансові результати діяльності підприємства за визначений період у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5-

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства за 2014-2018 роки

Показники	Роки					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення, %			
	2014	2015	2016	2017	2018	2015-2014	2016-2015	2017-2016	2018-2017	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2018/2017
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	318042	252288	554778	446066	125136	-65754	302490	-108712	-320930	-20,67	119,89	-19,59	-71,94
Валовий збиток	180041	191933	56647	62099	271182	11892	-135286	5452	209083	6,61	-70,48	9,63	336,69
Інші операційні доходи	307101	261161	109328	158866	225421	-45940	-151833	49538	66555	-14,95	-58,13	45,32	41,89
Адміністративні витрати	22861	18371	20030	21814	20972	-4490	1659	1784	-842	-20,00	9,03	8,90	-3,85
Витрати на збут	4773	3233	1972	6372	1240	-1540	-1261	4400	-5132	-32,26	-39,00	223,12	-80,54
Інші операційні витрати	79562	52024	124962	92267	106353	-27538	72938	-32695	14086	-34,61	140,2	-26,16	15,27
Фінансові результати від операційної діяльності	19864	-4400	-94283	-23686	-174326	-24264	89883	70597	-150640	-122,15	2042,8	-74,88	635,99
Інші доходи	69373	31057	53438	30789	19076	-38316	22381	-22649	-11713	-55,23	72,06	-42,38	-38,04
Інші витрати	105256	33	1	517	1	-105223	-32	516	-516	-99,97	-96,97	51600	-99,81
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	16039	26624	-40846	6586	-155251	10585	-67470	47432	148665	65,96	-253,42	116,12	-2457,29
Чистий прибуток	14210	22419	-50184	4313	-152672	8209	-72603	54497	-156985	57,77	-323,85	108,59	-3639,81

Наведемо діаграму динаміку показників фінансових результатів та проаналізуємо наявні показники на рисунку 2.6.

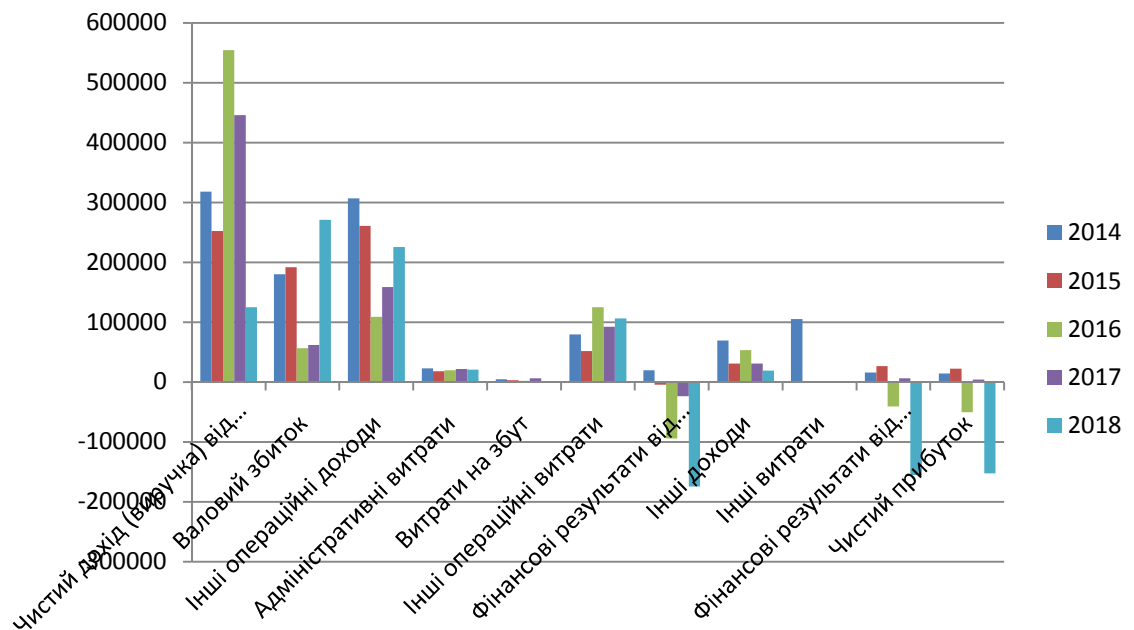

Рисунок 2.6 - Динаміка фінансових результатів діяльності

Як видно з даних таблиці та графіку 2018 рік був дуже невдалим для підприємства. Дохід від реалізації знизився майже на 72% порівняно з 2017 роком. А збитки підприємства навпаки збільшилися більш ніж у 4 рази, у наслідок чого це вплинуло на показники фінансових результатів. У 2018 році, порівняно з 2017 роком, у всіх показники фінансових результатів діяльності спостерігається різкий спад. А саме:

- Від операційної діяльності – спад показника на 636%;
- Від звичайної діяльності до оподаткування – зниження показника на 2457,3%.

В наслідок цього підприємство зазнало великих збитків. Чистий прибуток підприємства у 2018 році знизився аж на 3639,8 %. Фінансово це був найгірший рік за останні 5 років. Такий різкий спад прибутковості пов'язаний з тим, що собівартість продукції виросла на 414%, що призвело до підвищення цін на готову товарну продукцію, та зниження попиту на продукцію підприємства.

2.3 Динаміка основних фондів та аналіз ефективності їх використання

Основні засоби (основні фонди) є одним з найважливіших факторів, що визначають ефективність будь-якого виробництва. Аналіз основних засобів підприємства повинен визначити забезпеченість підприємства і його структурних підрозділів основними фондами, рівень їх використання, виробничі потужності підприємства і обладнання і виявити резерви підвищення ефективності використання основних засобів. [4]

Фонди підприємства діляться на виробничі і невиробничі. Виробничі фонди в свою чергу поділяються на промислові та виробничі інших галузей. Крім того, в групі виробничо-промислових фондів прийнято виділяти активну частину (робочі машини і обладнання), а також окремі підгрупи відповідно до їх функціонального призначення (будівлі виробничого призначення, склади, робочі та силові машини, обладнання, вимірювальні прилади і пристрої, транспортні засоби і т.д.). Така деталізація необхідна для виявлення резервів підвищення ефективності їх використання на основі оптимізації структури. [4]

Виробничі фонди виробничого господарства залежно від економічного значення в процесі виробництва, характеру обороту і способу перенесення вартості на створений продукт поділяються на основні і оборотні.

На основі звіту «Звіт про рух необоротних активів» (форма №5) зробимо висновки про динаміку загального обсягу основних фондів, за первинною вартістю оцінимо динаміку суми зносу та порівняємо обчислені показники динаміки.

Проаналізуємо динаміку основних виробничих фондів підприємства за 2014-2018 роки у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6-

Структура основних фондів підприємства

Групи основних фондів	2014				2015				2016				2017				2018			
	Зал. на поч. періоду		Зал. на кун. періоду		Зал. на поч. періоду		Зал. на кун. періоду		Зал. на поч. періоду		Зал. на кун. періоду		Зал. на поч. періоду		Зал. на кун. періоду		Зал. на поч. періоду		Зал. на кун. періоду	
	Перв вар	Знос	Перв вар	Знос	Перв вар	Знос	Перв вар	Знос	Перв вар	Знос	Перв вар	Знос	Перв вар	Знос	Перв вар	Знос	Перв вар	Знос	Перв вар	Знос
Будинки, споруди та передавальні пристрої	105 148	40 082	151 898	70 546	151 898	70 546	152 873	76 951	152 873	76 951	152 873	83 737	152 873	83 737	157 907	89 322	157 907	89 322	160 569	93 618
Машини та обладнання	404 401	156 164	606 347	357 467	606 347	357 467	613 106	387 544	613 106	387 544	614 194	446 099	614 194	446 099	621 407	475 867	595 517	446 946	621 129	510 840
Транспортні засоби	1973	1451	9376	7199	9376	7199	9376	7863	9376	7863	9708	8566	9708	8566	10 965	9442	10 965	9442	11 171	9804
Інструменти прилади інвентар (меблі)	4598	2615	8589	5948	8589	5948	9033	6716	9033	6716	9365	7311	9365	7311	11 864	7950	11 864	7950	12 025	8820
Багаторічні насадження	108	23	184	53	184	53	184	56	184	56	184	60	184	60	184	64	184	64	184	67
Інші основні засоби	262	193	1132	1046	1132	1046	1133	1061	1133	1067	1133	1085	1133	1085	1150	1099	1150	1099	1153	1109
Малоцінні необоротні матеріальні активи	2871	2859	4551	4546	4551	4546	4607	4602	4607	4596	3637	3626	3637	3626	3489	3478	3489	3478	2668	2657
Разом	519 361	203 387	782 077	446 805	782 077	446 805	790 312	484 793	790 312	484 793	791 094	550 484	791 094	550 484	806 966	587 222	781 076	578 301	808 899	626 915

Зважаючи на данні таблиці 2.6 проаналізуємо динаміку основних фондів підприємства у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7-

Динаміка основних фондів підприємства за 2014-2018 роки

Групи основних фондів	Темпи приросту, %									
	2014		2015		2016		2017		2018	
	Перв вар	знос	Перв вар	знос	Перв вар	знос	Перв вар	знос	Перв вар	знос
Будинки, споруди та передавальні пристрої	44,46	76,00	0,64	9,08	0	8,82	3,29	6,67	1,69	4,81
Машини та обладнання	49,94	128,91	1,11	1,08	0,18	15,12	1,17	6,67	4,3	14,3
Транспортні засоби	375,22	396,14	0	9,22	3,54	8,94	12,95	10,23	1,88	3,83
Інструменти прилади інвентар (меблі)	86,80	127,46	5,17	12,91	3,68	8,86	26,68	8,74	1,36	10,94
Багаторічні насадження	70,37	130,44	0	5,66	0	7,14	0	6,67	0	4,69
Інші основні засоби	332,06	441,97	0,09	1,43	0	1,69	1,5	1,29	0,26	0,91
Малоцінні необоротні матеріальні активи	58,52	59,01	1,23	1,23	- 21,06	- 21,11	-4,07	-4,08	- 23,53	- 23,61
Разом	50,58	119,68	1,05	8,5	0,1	13,55	2,01	6,67	3,56	8,41

Дані таблиці 2.7 показують, що основні фонди підприємства мають поступове збільшення. У 2014 році стався різкий приріст показників за всіма пунктами. Це було пов'язано з різким стрибком курсу валют. І як наслідок підвищення вартості основних фондів. Показники зносу збільшились пропорційно показникам первісної вартості. Приріст по показникам мав місце по всім статтям, окрім багаторічних насаджень. У структурі основних виробничих фондів суттєвих змін не відбулося.

На балансі основних засобів підприємства відсутні земельні ділянки, інвестиційна нерухомість, капітальні витрати на поліпшення земель, тварини та бібліотечні фонди.

Основні фонди мають безпосереднє відношення до показників матеріально-технічної бази підприємства так як всі основні фонди, що знаходяться у розпорядженні підприємства незалежно від порядку їх формування, а також сукупність його обігових фондів прийнято називати матеріально-технічною базою підприємства. [35]

Аналіз складу і структури основних виробничих засобів забезпечить керівництво підприємства інформацією про склад основних засобів і співвідношення між їхніми групами, уможливить виявлення тенденції зміни структури основних засобів за групами. Порівняння із середніми та найліпшими показниками дасть змогу вжити відповідних заходів для відновлення оптимальної питомої ваги машин і обладнання як найактивнішої частини основних засобів, а також визначити міру впливу цих змін на показники використання основних засобів.

Постійно змінюється і обсяг основних засобів підприємства. Передовсім він збільшується за рахунок уведення в дію основних виробничих будівель, верстатів, машин та іншого обладнання, їх реконструкції і модернізації. Крім того, підприємство може отримувати основні засоби від інших підприємств у порядку безоплатного передавання.[26]

Ефективність використання основних виробничих фондів та їх вплив на кінцеві результати виробництва значно залежать від характеру руху цих фондів як авансованої вартості в умовах конкретного підприємства, а також від їх фізичного стану. [20]

Для характеристики стану і динаміки основних фондів використовують коефіцієнти оновлення основних фондів, вибуття, спрацювання, придатності. Ці показники аналізують у динаміці. Розрахунок вказаних коефіцієнтів наведено у таблиці 2.8. Для їх розрахунку використовують дані ф. № 5 і дані бухгалтерського обліку.

Таблиця 2.8-

Стан і динаміка основних фондів підприємства за 2014-2018 роки

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення			
						2015- 2014	2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017
Наявність основних виробний фондів на початок року, грн	519 361	782 077	790 312	791 094	781 076	262716	8235	782	-73018
Надійшло за рік, грн	124 835	7 427	1390	7098	956	-117 408	-6037	5708	-6142
Переоцінка, грн	146 125	1 154	862	9290	443	-140 971	-292	8428	-8847
Вибуло за рік, грн	8 819	346	1479	518	996	-8473	1133	-961	478
Інші зміни за рік, грн	575	0	9	2	27 420	-575	9	-7	27418
Наявність основних виробничих фондів на кінець року, грн	782 077	790 312	791 094	806 966	808 899	8235	782	15872	1933
Коефіцієнт оновлення	0,1596	0,0093	0,0018	0,0088	0,0012	-0,0076	-0,0075	0,007	-0,0076
Коефіцієнт вибуття	0,0169	0,0095	0,0019	0,0007	0,0013	-0,0074	-0,0076	-0,0012	0,0006
Знос основних фондів на кінець року	446 805	484 793	550 484	587 222	626 915	37988	65691	36738	39693
Коефіцієнт зносу	0,57	0,61	0,70	0,73	0,76	0,04	0,09	0,03	0,03

Дані таблиці 2.8 свідчать про те, що технічний стан основних фондів поступово погіршується. Про це говорить зниження коефіцієнту вибуття і відповідне підвищення коефіцієнту зносу на 3-9% кожного року. Загалом за п'ять років коефіцієнт оновлення основних фондів знижується на 0,7% щороку, а коефіцієнт вибуття підвищується на 0,6%, що свідчить про поступове списання непридатного обладнання. Це призводить до планомірного оновлення машин та обладнання.

Для характеристики технічного стану основних фондів розрахуємо такі показники, як коефіцієнт зносу та коефіцієнт придатності по всім групам основних засобів у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9-

Склад, структура та технічний стан основних засобів

Групи основних засобів	2014		2015		2016		2017		2018		Кзнос					Кприд				
	Перв вар	знос	Перв вар	знос	Перв вар	знос	Перв вар	знос	Перв вар	знос	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Будинки споруди та перед. пристрої	151 898	70 546	152 873	76 951	152 873	83 737	157 907	89 322	160 569	93 618	0,46	0,5	0,55	0,57	0,58	0,54	0,5	0,45	0,43	0,42
Машини та обладнання	606 347	357 467	613 106	387 544	614 194	446 099	621 407	475 867	621 129	510 840	0,59	0,63	0,73	0,77	0,82	0,41	0,37	0,27	0,23	0,18
Транспортні засоби	9376	7199	9376	7863	9708	8566	10 965	9442	11 171	9804	0,77	0,84	0,88	0,86	0,88	0,33	0,16	0,12	0,14	0,12
Інструменти прилади інвентар (меблі)	8589	5948	9033	6716	9365	7311	11 864	7950	12 025	8820	0,69	0,74	0,78	0,67	0,73	0,31	0,26	0,22	0,33	0,27
Багаторічні насадження	184	53	184	56	184	60	184	64	184	67	0,29	0,3	0,33	0,33	0,36	0,71	0,7	0,67	0,67	0,64
Інші основні засоби	1132	1046	1133	1061	1133	1085	1150	1099	1153	1109	0,92	0,94	0,96	0,96	0,96	0,08	0,06	0,04	0,04	0,04
Малоцінні необоротні нематеріальні активи	4551	4546	4607	4602	3637	3626	3489	3478	2668	2657	0,99	0,99	0,99	0,99	0,99	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Разом	782 077	446 805	790 312	484 793	791 094	550 484	806 966	587 222	808 899	626 915	0,57	0,61	0,7	0,73	0,76	0,43	0,39	0,3	0,27	0,24

Наведемо показники коефіцієнтів зносу та придатності на рисунках 2.7 та 2.8.

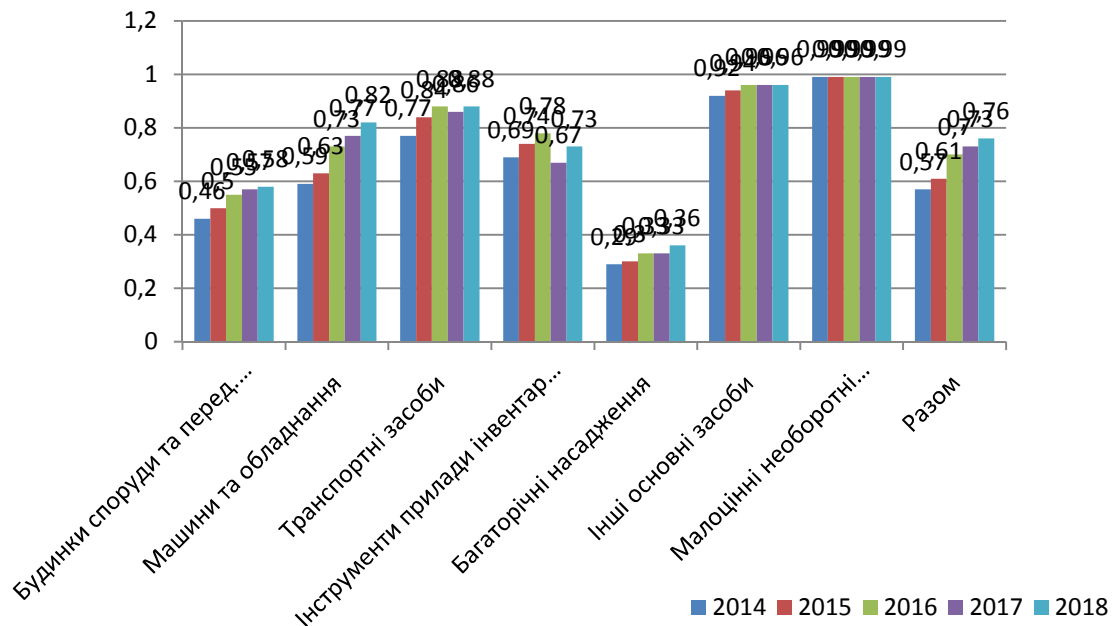

Рисунок 2.7 - Динаміка коефіцієнту зносу основних засобів

Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах.

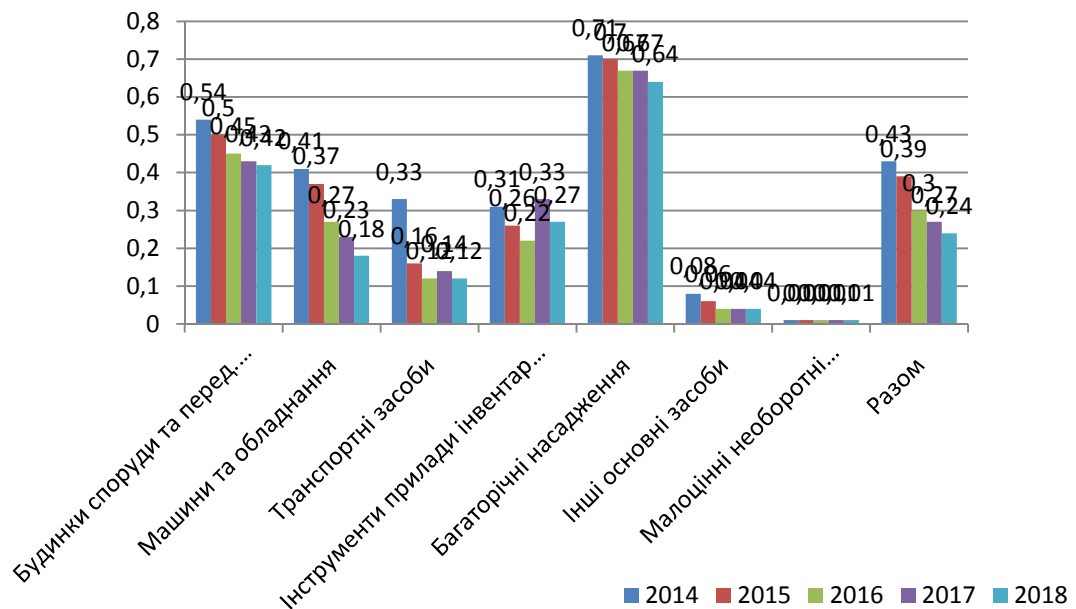

Рисунок 2.8 - Динаміка коефіцієнту придатності основних засобів

Коефіцієнт придатності показує, яка частина основних засобів

придатна для експлуатації в процесі господарської діяльності.

Розрізняють два види зносу — фізичний і моральний.

Фізичний знос — це поступова втрата засобами праці своїх первісних техніко-експлуатаційних якостей унаслідок їх використання у виробництві (перша форма), а також у стані бездіяльності — під впливом сил природи (корозія металу, вивітрювання) і надзвичайних обставин (друга форма). Що інтенсивнішим є використання основних фондів, то швидшим буде їх фізичний знос.

Моральний знос— це знецінення об'єктів основних засобів унаслідок нових досягнень технічного прогресу ще задовго до повного їх фізичного зносу.

Фізичний знос основних засобів частково компенсується ремонтами. На практиці (згідно з існуючою методикою) сума зносу основних фондів характеризується сумою нарахованої амортизації.[26]

Згідно з розрахованими показниками коефіцієнт зносу збільшився за всіма групами основних засобів, а коефіцієнт придатності відповідно зменшився. З цього можна зробити висновок, що на даному підприємстві стан основних фондів погіршився, тобто основні засоби більшими темпами спрацьовувалися, ніж вводилися нові.

Єдиним показником придатності, який мав тенденцію зростання був коефіцієнт придатності інструментів, приладів, інвентарю, що свідчить по введення в роботу нових активів оборотних засобів за цією групою.

Причиною тенденції зносу основних фондів на підприємстві, є нестача фінансування на оновлення основних фондів, що спричинене збитковістю підприємства на даний період.

Найбільш загальними показниками, якими характеризується ефективність використання основних засобів є фондівіддача, фондомісткість та фондоозброєність. Проаналізуємо ефективність використання основних засобів

у

таблиці

2.10

Таблиця 2.10-

Дані для розрахунку та показники ефективності використання основних засобів за 2014-2018 роки

Показники	Роки					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення, %			
	2014	2015	2016	2017	2018	2015- 2014	2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	782 077	790 312	791 094	806 966	808 899	8235	782	15 872	1933	1,05	0,1	2,01	0,24
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	318 042	252 288	554 778	446 066	125 136	-65 754	302 490	-108 712	-320 930	- 20,67	119,9	-19,6	-71,95
Середньоспискова чисельність працівників	3225	3256	3017	3018	2955	31	-238	1	-63	0,96	-7,34	0,03	-2,09
Фондовіддача, грн.	0,41	0,32	0,7	0,55	0,16	-0,09	0,38	-0,15	-0,39	- 21,95	118,75	- 21,43	-70,91
Фондомісткість, грн.	2,46	3,13	1,43	1,81	6,46	0,67	-1,7	0,38	4,65	27,24	-54,31	26,58	256,91
Фондоозброєність, грн./чол.	242,5	247,73	262,21	267,38	273,74	5,23	14,48	14,48	6,36	2,16	5,85	1,97	2,38

Проаналізувавши показники фондомісткості, фондovіддачі та фондоозброєності маємо такі результати.

Показники фондovіддачі мають результати поступового зниження, головним чином на це вплинуло зниження чистого доходу від реалізації, та збільшення залишкової вартості основних засобів. Причиною цього стало збільшення ціни на продукцію та зменшення кількості споживачів продукції підприємства, через складний політичний та економічний стан в регіоні.

Фондомісткість, показник обернений до фондovіддачі, показує, скільки потрібно витратити основних засобів на виготовлення одиниці продукції. В даному випадку він поступово збільшується, що є негативним фактор для підприємства, тому що як наслідок збільшується собівартість продукції, що впливає на попит.

Показник фондоозброєності показує величину основних засобів на одного працівника. За даними таблиці 2.10 він поступово збільшується. Причиною цього стало введення в експлуатацію нових основних засобів.

Згідно з проведених розрахунків частина техніко-економічних показників покращилась, серед цих показників фондоозброєність, фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, середньорічна вартість основних засобів. Проте зменшення прибутку від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції є негативними факторами в роботі підприємства і потребують прискіпливої уваги для подальшого удосконалення діяльності підприємства та покращення показників прибутковості.

3. ЗАХОДИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ

3.1 Вибір методу нарахування амортизації, як один з шляхів підвищення використання основних фондів підприємства

В сучасних умовах амортизаційна політика не відіграє належної ролі, тому що вона розглядається поза явної або неявної інвестиційної стратегії. У найзагальнішому вона може розглядатися для вирішення таких задач, як: поточне управління об'ємом податкових надходжень, або зі стратегічним питанням оптимізації збереження та нарощування виробничого потенціалу підприємства.

Сума амортизаційних відрахувань включається у [витрати виробництва \(собівартість\)](#) продукції і тим самим переходить в ціну. Виробник зобов'язаний проводити накопичення амортизаційних відрахувань, відкладаючи їх із виручки за продану продукцію. Накопичені амортизаційні відрахування утворюють [амортизаційний](#) фонд у вигляді грошових коштів, призначених для відтворення, відтворення зношених основних фондів. Величина річних амортизаційних відрахувань підприємства визначається у вигляді частки початкової вартості об'єктів, що становлять основні фонди. Нормативне значення цієї частки називають нормою амортизації.[2]

Розглянемо методи нарахування амортизації, та їх переваги та недоліки.

Першим розглянемо прямолінійний метод. Перевагами цього методу є те, що він відрізняється легкістю розрахунку. А вартість об'єкта списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації. Але великим недоліком є те, що цей метод не враховує моральний знос об'єкта та підвищення витрат на ремонт по мірі його експлуатації. [36]

Наступним є метод зменшення залишкової вартості. Перевагами цього методу є те, що протягом перших років експлуатації об'єкта накопичується

значна сума коштів, які необхідні для його ремонту та експлуатації. Недоліком є те, що цей метод передбачає обов'язкову наявність ліквідаційної вартості, необхідної для розрахунку норми амортизації. А якщо наявна ліквідаційна вартість дорівнюватиме нулю – річна сума амортизації складатиме розмір первісної вартості. [36]

Наступним є метод прискореного зменшення залишкової вартості. Перевагами цього методу є те, що протягом перших років використання об'єкту основних засобів, накопичується більша частина коштів, необхідних для його відновлення. Цей метод дає можливість відшкодувати протягом першої половини корисного строку використання відшкодувати до 60-70% їх вартості. Основним недоліком є те, що він застосовується лише до четвертої та п'ятої групи основних засобів – машин та обладнання та транспортних засобів. [36]

Далі йде кумулятивний метод. Перевагами цього методу є те, що у перші роки при максимальній інтенсивності використання об'єкту, амортизується більша частина його вартості. Також у перші роки накопичуються грошові кошти для заміни об'єкта основних засобів. До того ж, забезпечується можливість збільшення частини витрат на ремонт об'єкту, що припадають на останні роки їх використання, без відповідного збільшення витрат виробництва. Це відбувається за рахунок того, що сума амортизації у ці роки зменшується, і відповідно має менший вплив на собівартість продукції. Основним недоліком є певна трудомісткість методу. [36]

Останнім методом нарахування амортизації є виробничий. Цей метод є дуже раціональним. Його зручно застосовувати визначенні амортизації будь-якого виробничого обладнання. Основним недоліком є те, що застосування цього методу пов'язано з трудностю визначення виробітку окремих об'єктів основних засобів. [36]

При порівнянні методів амортизації встановлено, що з метою зближення бухгалтерського обліку з податковим доцільніше

використовувати прямолінійний метод, який є найпростішим за метод розрахунку, через значне зношення обладнання на підприємстві. Згідно з цим методом амортизаційна вартість буде рівномірно розподілятися протягом терміну служби обладнання.

Спосіб прискореного зменшення залишкової вартості передбачає розрахунок норми амортизації, виходячи зі строку корисного використання об'єкту і подальшого її подвоєння.

Новим для українських підприємств є метод зменшення залишкової вартості, що передбачає використання норми амортизації, обчисленої як різниці між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.

При використанні кумулятивного методу річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується на кумулятивний коефіцієнт. Певні особливості має застосування цього методу нарахування амортизаційних відрахувань до основних засобів, які вже знаходяться певний період часу в експлуатації у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від їх використання.

Кумулятивний метод, як і метод прискореного зменшення, дозволяє більшу частину вартості основного засобу списати в перші роки його експлуатації і тим самим підприємство гарантує себе від збитків, пов'язаних з інфляцією і моральним зносом. При застосуванні кумулятивного методу, на відміну від методу прискореного зменшення залишкової вартості, відбувається більш плавне списання вартості і досягається повна амортизація по закінченню строку корисного використання.

Необхідно зазначити, що застосування зазначеного методу дозволяє за строк корисного використання погасити вартість об'єкта за мінусом ліквідаційної вартості, проте характерною особливістю зазначеного методу є значне збільшення сум амортизаційних відрахувань у перші роки функціонування основного засобу з активним зниженням в останні роки.

Таким чином, за інших однакових умов, чим менший строк корисного використання активу, тим більше навантаження у вигляді амортизаційних відрахувань буде здійснюватися в першій половині строку корисного використання активу на собівартість продукції.

Виробничий метод нарахування зносу (пропорційно обсягу виконаних робіт) здійснюється на основі первісної вартості основного засобу і обсягу випуску продукції у вартісному вираженні за весь нормативний період експлуатації об'єкта. Тобто, тут існує прямий зв'язок між щорічною сумою амортизації і обсягом випуску продукції - накопичений знос збільшується щорічно в прямій залежності від обсягу випуску продукції. Залишкова вартість щорічно зменшується прямо пропорційно показником обсягу випуску продукції до тих пір, поки не досягне ліквідаційної вартості.

Слід відмітити, що метод нарахування зносу пропорційно обсягу виконаних робіт не дає уявлення про чітку тенденцію зміни амортизації внаслідок різких коливань величини амортизації з року в рік. Різка щорічна зміна суми амортизації відображається і на залишкової вартості.

Аналіз показує, що цей метод слід застосовувати в тому випадку, коли віддача об'єкта протягом терміну його корисної експлуатації може бути визначена з достатньою точністю. Таким чином, позитивними якостями методу нарахування амортизації основних засобів пропорційно обсягу продукції (робіт) є надані їм можливості погодити ступінь експлуатації основних засобів з процесом перенесення їх вартості на продукцію і включити амортизацію основних засобів прямим шляхом до собівартості тих видів продукції, з виробництвом яких пов'язане використання цих коштів [8; 23].

Порівняльний аналіз динаміки сум амортизаційних відрахувань, нарахованих вищерозглянутими методами, дає підстави стверджувати, що найбільший вплив на зростання собівартості продукції у перші роки служби основних засобів може спричинити застосування методу зменшення залишкової вартості та прискореного зменшення залишкової вартості.

Порівняльний аналіз способів нарахування амортизації показує, що найбільш економічно обґрунтованим (але не завжди можливим і не завжди більш вигідним) є спосіб нарахування пропорційно обсягу продукції. Якщо, згідно з розрахунками, підприємству економічно вигідно як можна швидше списати балансову вартість обладнання, до його послуг спосіб списання за сумою чисел років корисного використання. Проте, кінцевий вибір того чи іншого способу нарахування амортизації по окремих об'єктах і групах основних засобів знаходиться в компетенції керівника та головного бухгалтера підприємства, які повинні враховувати можливість і доцільність використання того чи іншого способу по відношенню до конкретних об'єктів основних засобів [23].

З точки зору формування прибутку підприємства, застосування методів амортизації, які передбачають нерівномірний розподіл нарахованих сум амортизаційних відрахувань за роками служби, доцільне в тому випадку, коли собівартість продукції, яка зростає у першій половині строку служби основного засобу за рахунок амортизаційних відрахувань, не перевищує реалізаційних цін на неї. За таких умов виробництво повинно бути прибутковим. У протилежному випадку продукція стає неконкурентоспроможною за ціновим фактором, спостерігається погіршення даних бухгалтерської звітності, хоча фактичного витрачання додаткових коштів не відбувається.

В офіційних нормативних і наукових джерелах визначення амортизації трактується як систематичний розподіл вартості необоротних активів, яка амортизується протягом строку їх корисного використання, що ґрунтується на виділенні її головних функцій - відтворювальної й регулюючої. У господарській практиці дія розглянутих функцій амортизації взаємопов'язана.

Відтворювальна функція визначається закономірностями процесу відтворення основних засобів. Згідно з теорією відтворення, амортизаційні відрахування мають реноваційне призначення, тобто призначені для простого відтворення - відшкодування зносу основних засобів підприємства.

Реалізація цієї функції здійснюється шляхом управління процесом нарахування і використання амортизаційних відрахувань, як важливого джерела фінансування придбання засобів праці, капітального будівництва, реконструкції, технічного переозброєння [8; 21].

Амортизаційна політика є складовою економічної політики держави і в значній мірі визначає темпи й пропорції економічного зростання. Тому об'єктивною є необхідність державного регулювання основних напрямів амортизаційної політики з метою активізації інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Узагальнення досвіду високо розвинутих країн дає підстави стверджувати, що в умовах економічної кризи, яка характерна для економіки України, держава повинна активно втручатися в економічні процеси для створення раціональної структури економіки, передусім завдяки активізації технічного оновлення виробництва, впровадження інновацій. До тих пір, поки українські підприємства не будуть поставлені в умови (потреба в постійному розвитку виробництва, підтримання позицій на світовому ринку, стимулюючий характер системи оподаткування) необхідності об'єктивної оцінки строку корисної служби належних їм основних засобів, на державному рівні слід встановлювати строки корисного використання основних засобів з можливістю їх коригування в певних межах на рівні підприємств.

Практика виробничих підприємств, показує, що в умовах високих темпів інфляції, роль держави у створенні економічних умов для запровадження раціональних рівнів споживання, відшкодування та оновлення основних засобів помітно звужена. У результаті цього значно поширилося використання підприємствами реноваційних ресурсів, зокрема амортизації, на фінансування поточних виробничих потреб.

Амортизаційна політика тісно пов'язана з оподаткуванням підприємств, оскільки вона впливає на формування суми податку на прибуток та опосередковано - податку на додану вартість. Таким чином, проявляється

регулююча функція амортизації, завдяки якій прискорюються чи уповільнюються темпи формування грошових потоків підприємства, які в подальшому можуть бути спрямовані на відтворення основних засобів.

Регулююча функція амортизації, яка набула свого розвитку в останні роки завдяки застосуванню методів непрямого економічного впливу, поступово заміняє розподільчу функцію. В результаті цього відбувається відповідна зміна відносин. Якщо в основі розподільчої функції лежить регулювання пропорцій амортизаційного фонду шляхом вилучення частки амортизаційних відрахувань підприємств та централізації їх у відомчих та загальнодержавному фондах, то дія регулюючої функції ґрунтується на широкому використанні економічних категорій, взаємодія яких і становить механізм регулюючої функції амортизації. Реалізація регулюючої функції амортизації дозволяє створити підґрунтя для податкового маневру, тобто активізувати процес інвестування підприємства.

Ураховуючи важливе значення необхідності реалізації відтворювальної та регулюючої функції амортизації, наведене трактування її економічної й податкової ролі і наголошено на необхідності розмежування практики нарахування амортизаційних відрахувань відповідно до функціональних ролей. Реалізація цього положення закріплює розмежування нарахування економічної й податкової амортизації, яке фактично здійснене у результаті прийняття П(С)БО 7 «Основні засоби».

П(С)БО 7 регулює нарахування амортизаційних відрахувань лише для визначення фактичних витрат підприємства (тобто економічна амортизація), тоді як при визначенні розміру оподаткованого прибутку, нарахування амортизаційних відрахувань (податкова амортизація) здійснюється згідно ст. 8 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств».

Важливим моментом у формуванні амортизаційної політики підприємства є встановлення строків корисного використання основних засобів. У П(С)БО 7 надано право підприємствам самостійно визначати строк корисного використання активу, як очікуваний період часу, протягом якого

необоротні активи використовуватимуться підприємством, або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Економічне обґрунтування строків використання має безпосередній вплив на інтенсивність оновлення основних засобів і темпи розвитку як окремих галузей, так і економіки країни в цілому. Скорочення строку використання активів дозволяє знизити розмір прибутку, а отже, і податків з нього, забезпечує активізацію відтворювальної політики. Подовження строку, навпаки, знижує інвестиційні ресурси підприємств.

П(С)БО 7 запроваджено методи нарахування амортизаційних відрахувань, при застосуванні яких річна норма амортизації розраховується на основі строку корисного використання. Крім того, при застосуванні кумулятивного методу річна норма амортизації по роках служби не є сталою величиною. Таким чином, достатнім важелем для регулювання рівня норм економічної амортизації буде встановлення нормативних строків використання основних засобів та діапазонів їх припустимих відхилень.

З введенням П(С)БО 7 в Україні запроваджено нарахування двох сум амортизації: як реальної величини, що нараховується відповідно до об'єктивного ходу протікання економічних процесів (регулюється П(С)БО 7), та податкової амортизації (регулюється ст. 8 Закону [21]). Нарухування двох сум амортизації практикується в багатьох розвинутих країнах Заходу. Зокрема, у Франції виділяють фіскальну і економічну амортизацію, в США поряд з лінійним і прискореними методами для цілей оподаткування використовується "Система прискореного відновлення вартості" (ACRS), що передбачає розподіл основних засобів відповідно до тривалості відновлення вартості на 6 груп, в яких коливання строку служби не перевищує 6 років. В основу нарахування двох сум амортизації покладено створення обмежених часових відмінностей обчислення оподаткованого прибутку і прибутку, що відображається у фінансовій звітності завдяки перевищенню сум податкової амортизації над сумами амортизації, розрахованими будь-яким іншим з

дозволених методів.

Зростання частки амортизаційних відрахувань в структурі джерел фінансування капітальних вкладень відбувається в результаті скорочення інших джерел. Тому інтенсивність реального відтворення основних засобів залишається досить низькою. Підвищення ролі амортизаційних відрахувань, як джерела відтворення основних засобів, пов'язане, перш за все, з вирішенням питань стабілізації фінансово-економічної ситуації у країні.

Дослідження амортизаційної політики в Україні свідчить про необхідність подальшого удосконалення системи амортизації для налагодження нормального процесу відтворення основних засобів.

Серед першочергових завдань, вирішення яких відіграє важливу роль в активізації процесу відтворення основних засобів слід виділити: класифікація основного капіталу та встановлення інтервальних строків корисного використання для нарахування економічної амортизації з тим, щоб підприємства могли врахувати специфічні особливості використання наявних основних засобів; розробка на законодавчому рівні рекомендацій щодо вибору методів нарахування економічної амортизації стосовно окремих видів основних засобів; розширення використання важелів податкової амортизації для активізації інвестиційної діяльності на основі впровадження механізму надання інвестиційних податкових знижок; розробка методичних підходів до реалізації системи прискореної амортизації в рамках економічної та податкової амортизації.

3.2 Лізинг, як спосіб оновлення основних виробничих фондів підприємства

Загалом для підвищення використання та оновлення основних засобів підприємства можна застосовувати такі засоби:

- 1) технічне вдосконалення засобів праці:

- технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем;
 - заміна застарілої техніки, модернізація обладнання;
 - ліквідація вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях підприємства;
 - механізація допоміжних та обслуговуючих виробництв;
 - розвиток винахідництва та раціоналізаторства;
- 2) збільшення тривалості роботи машин та обладнання за рахунок:
- ліквідації незадіяного обладнання (здавання його в оренду, лізинг, реалізація тощо);
 - скорочення строків ремонту обладнання;
 - зниження простоїв: цілозмісних та всередині змін;
- 3) покращення організації та управління виробництвом, а саме:
- прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних фондів;
 - впровадження наукової організації праці та виробництва;
 - покращення забезпечення матеріально-технічними ресурсами;
 - вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки;
 - розвиток матеріальної зацікавленості працівників, що сприяє підвищенню ефективності виробництва. [42]

Розглянемо лізинг як спосіб оновлення основних засобів підприємства.

Лізинг(англ. leasing – оренда) – це довготермінова оренда (від 6 місяців до кількох років) машин, обладнання, транспортних засобів, виробничих споруд тощо на умовах поворотності, терміновості й платності і на підставі відповідного договору між орендодавцем і орендарем, що передбачає можливість їх наступного викупу орендарем. [24]

Лізинг – це новий спосіб фінансування й активізації збуту, що ґрунтується на збереженні права власності на товар за орендодавцем. [24]

Договір лізингу – це цивільно-правовий договір, відповідно до якого одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг) на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі) - ст. 806 ЦК. [14]

Існує 2 види лізингу – фінансовий та оперативний.

Фінансовий лізинг - це комплекс економічних і майнових відносин, що виникає у зв'язку з придбанням майна у власність з подальшою його передачею в тимчасове володіння і користування за відповідну плату на строк, наближений за тривалістю до строку його експлуатації і амортизації всієї або більшої частини вартості майна. [11]

Основними ознаками, що характеризують фінансовий лізинг, є:

- участь в лізинговій угоді крім лізингодавця і лізингоодержувача третьої сторони (виробника або постачальника лізингового майна);
- лізингодавець придбає майно не для власного використання, а спеціально для передачі його в тимчасове володіння і користування лізингоодержувачу;
- право вибору майна і його продавця належить лізингоодержувачу;
- продавець майна знає, що майно придбається спеціально для передачі його в тимчасове володіння і користування лізингоодержувачу;
- майно безпосередньо доставляється лізингоодержувачу і приймається ним в експлуатацію;
- претензії щодо якості майна, його комплектності, виправлення дефектів в гарантійний строк лізингоодержувач направляє безпосередньо продавцю майна;

- ризик випадкової гибелі і пошкодження майна переходить де лізингоодержувача після підписання акту приймання-передачі майна в експлуатацію. [11]

Оперативний лізинг - характеризується тим, що строк, на який майно передається в тимчасове володіння і користування, набагато менший нормативного строку служби майна. Для оперативного лізингу характерні такі ознаки:

- внаслідок того, що строк лізингового договору значно менший нормативного строку служби майна, лізингодавець не розраховує відшкодувати вартість майна за рахунок платежів від одного лізингового контракту;
- майно передається в лізинг багаторазово;
- в лізинг передається не спеціально придбане майно за замовленням лізингоодержувача, а наявне в лізинговій компанії;
- лізингова операція має двосторонній характер (лізингодавець лізингоодержувач);
- обов'язки щодо технічного обслуговування, ремонту, страхування покладаються на лізингову компанію;
- лізингоодержувач може розірвати договір, якщо майно через непередбачені обставини виявиться непридатним до використання;
- ризик випадкової гибелі, втрати, пошкодження лізингового майна покладається на лізингодавця;
- після закінчення строку лізингового договору майно, як правило, повертається лізингодавцю. [11]

Протягом терміну дії договору оренди на предмет оренди зберігається за орендодавцем та орендарем має право на використання майна. У володіння правом лізингової компанії Орендар сплачує відповідні суми - лізингові платежі, кількість, тип і графік сплати визначається умовами двосторонньої угоди оренди.

Після закінчення терміну дії договору оренди три можливих сценарії у

відносинах партнерів. Орендар може, залежно від того, як він погодився з лізинговою компанією:

- Купити об'єкт угоди з для погодженою ціною (залишкової вартості майна) у власність;
- Продовжувати договір оренди на колишніх або скоригованих з урахуванням інших, як правило, більш сприятливих умовах в порівнянні з первинними;
- Поверніть власника обладнання - лізингова компанія наприкінці контракту.

Проблеми в економіці на даному етапі негативно позначаються на просуванні економічних реформ і відповідно на добробуті громадян. Відсутність інвестицій в ефективно діючі галузі породжує нові проблеми як у споживача, так і у виробника продукції промислових підприємств.

Промислові підприємства, як правило, не здатні оплачувати відразу придбання нової техніки, хоча поступове повернення, у більшості випадків, можуть здійснювати за рахунок доходів від її експлуатації. При цьому і виробники промислової техніки не в змозі допомогти споживачам вирішити цю проблему, так як самі потребують значних оборотних коштів для організації виробництва.

У зв'язку з нестабільним фінансовим становищем, через неплатежі промпідприємств і абонентів шахта 1-3 Новгородівська так само не має можливості залучити достатню кількість коштів для заміни, ремонту та модернізації основних виробничих фондів.

Підприємство потребує оновлення основних фондів, в технічному озброєнні і переозброєнні діючих виробничих потужностей, впровадження конкурентної техніки, техніки нових поколінь. Тому найбільш прийнятним варіантом для роботи виробництва є укласти договір лізингу, саме він, в даний час, є єдиною перспективною формою залучення інвестицій у підприємство.

Основними перевагами використання лізингу на аналізованому

підприємстві є те, що по-перше інвестиції будуть спрямовуватись на активізацію виробничої діяльності та розвиток і модернізацію потужностей підприємства. По-друге буде гарантований контроль за цільовим використанням коштів, так як лізинг віддається конкретно зазначеним майном. По-третє розмір гарантій поступово буде знижуватись на вартість переданого в лізинг майна. Наступною перевагою є те, що майно буде відображається на балансі лізингодавця або підприємства-лізингоодержувача. П'ятим пунктом є те, що амортизація буде нараховуватись прискореним методом, що дає можливість відшкодувати протягом першої половини корисного строку використання до 60-70% їх вартості. І останнім пунктом є те, що лізингові платежі, які включаються в собівартість продукції, знижують оподатковану базу і стимулюють розвиток виробництва.

ВИСНОВКИ

Підвищення ефективності використання і відновлення основних фондів у даний час, коли в країні спостерігається повсюдний і глобальний спад виробництва, має величезне значення.

В умовах ринкової економіки ефективність виробництва на підприємстві пов'язане з проблемою економії всіх видів ресурсів, серед яких важливе місце належить основним виробничим фондам. До недавнього часу у відтворенні та використанні основних виробничих фондів на підприємстві. Це призвело до випередження росту основних виробничих фондів у порівнянні з ростом обсягу виробництва продукції, що призводить до її подорожчання. Крім того спостерігається коефіцієнт вибуття зношених і морально застарілих основних фондів.

Отже, до основних виробничих фондів відносять засоби праці, які беруть участь у процесі виробництва упродовж тривалого періоду, при цьому не змінюють своєї натурально-речової форми і переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції частинами.

Усі резерви підвищення ефективності використання основних виробничих засобів й потужностей можна звести до двох груп резервів – інтенсивні й екстенсивні. При наявності стабільного попиту на продукцію галузі й сировинні ресурсів на їхнє виробництво напрямки поліпшення використання основних виробничих засобів визначаються необхідністю реалізації резервів найбільш повного завантаження устаткування.

До інтенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних засобів можна зарахувати такі засоби: механізація та автоматизація виробництва; технічне переозброєння та модернізація підприємства; удосконалення технологічних процесів; скорочення тривалості операційного циклу виробництва; застосування прогресивних форм організації та

управління виробництвом; підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу [39].

Екстенсивні напрями підвищення використання основних засобів такі: скорочення простоїв обладнання внаслідок своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами, напівфабрикатами тощо, підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання; збільшення кількості машино-змін роботи обладнання та зменшення кількості устаткування, що не працює; введення додаткового обладнання [39].

Як видно з показників на даному етапі роботи підприємство зазнає труднощів в роботі та спостерігається значний спад показників видобутку.

Починаючи з 2015 року спостерігається різкий спад показників видобутку.

За даними підприємства чисельність персоналу підприємства поступово зменшується. Це пов'язано з заборгованістю по заробітній платні. Найбільш великий спад чисельності спостерігався у 2016 році та у 2018.

Такий різкий спад чисельності персоналу призвів до зменшення показників добутку та продуктивності праці працівників.

За останні 5 років підприємство значно зменшило випуск товарної продукції. Причиною цього є недостатність фінансування підприємства, робочих кадрів та зношеність обладнання.

Собівартість готової продукції починаючи з 2014 року поступово збільшувалася. Однак, у 2018 році відбувся значний скачок. Собівартість готової продукції збільшилася у 5 разів. Це пов'язано з тим, що у 2018 році відбувся значне підвищення курсу валюти, цін на паливо та велика заборгованість за енергоресурси перед підприємством-постачальником. Також у 2018 році відбувся значний скачок собівартості рядового вугілля. Але хоч собівартість вугілля у зросла, оптова ціна збільшилась у 2018 році, порівняно з 2017, збільшилась лише на 52,65 %. Це стало причиною того, що підприємство зазнало значних збитків порівняно з минулими роками.

Повна вартість активів підприємства збільшується з кожним роком на

5-15%. Цей показник має стабільно високий рівень та відповідає нормам.

Вартість необоротних активів після 2015 року поступово знижується, що свідчить про здешевлення вартості основних фондів та їх поступове зношення.

Вартість оборотних активів поступово збільшується.

Матеріальні оборотні активи, мають стабільне підвищення вартості, окрім 2016 року. Це свідчить про те, що підприємство нарощує обсяг активів, які використовуються у якості матеріалів, сировини та іншого для виробництва продукції.

Починаючи з 2014 по 2016 роки, спостерігається великий приріст обсягу дебіторської заборгованості, це погіршувало якісні характеристики фінансового стану, через значне вилучення коштів підприємства з обороту.

Грошові кошти та їх еквіваленти з 2014 по 2018 роки збільшились більш ніж у п'ять разів, це пов'язано зі зміною курсу валют. Зважаючи на це збільшення кількості грошових коштів не має негативних наслідків на роботу підприємства.

Обсяг інших оборотних активів починаючи з 2014 року поступово знижувався, але у 2018 році відбувся значний скачок показника на 44,83%, що спричинено введенням нових ресурсів підприємства в оборот.

Основні фонди підприємства мають поступове збільшення. У 2014 році стався різкий приріст показників за всіма пунктами. Це було пов'язано з різким стрибком курсу валют. І як наслідок підвищення вартості основних фондів. Показники зносу збільшились пропорційно показникам первісної вартості. Приріст по показникам мав місце по всім статтям, окрім багаторічних насаджень. У структурі основних виробничих фондів суттєвих змін не відбулося.

Технічний стан основних фондів поступово погіршується. Загалом за п'ять років коефіцієнт оновлення основних фондів знижується на 0,7% щороку, а коефіцієнт вибуття підвищується на 0,6%, що свідчить про поступове списання непридатного обладнання. Це призводить до

планомірного оновлення машин та обладнання.

Згідно з проведених розрахунків частина техніко-економічних показників покращилась, серед цих показників фондоозброєність, фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, середньорічна вартість основних засобів. Проте зменшення прибутку від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції є негативними факторами в роботі підприємства і потребують прискіпливої уваги для подальшого удосконалення діяльності підприємства та покращення показників прибутковості.

В сучасних умовах амортизаційна політика не відіграє належної ролі, тому що вона розглядається поза явної або неявної інвестиційної стратегії. У найзагальнішому вона може розглядатися для вирішення таких задач, як: поточне управління об'ємом податкових надходжень, або зі стратегічним питанням оптимізації збереження та нарощування виробничого потенціалу підприємства.

При порівнянні методів амортизації встановлено, що з метою зближення бухгалтерського обліку з податковим доцільніше використовувати прямолінійний метод, який є найпростішим за метод розрахунку, через значне зношення обладнання на підприємстві. Згідно з цим методом амортизаційна вартість буде рівномірно розподілятися протягом терміну служби обладнання.

Порівняльний аналіз динаміки сум амортизаційних відрахувань, нарахованих вищерозглянутими методами, дає підстави стверджувати, що найбільший вплив на зростання собівартості продукції у перші роки служби основних засобів може спричинити застосування методу зменшення залишкової вартості та прискореного зменшення залишкової вартості.

Аналіз способів нарахування амортизації показує, що найбільш економічно обґрунтованим (але не завжди можливим і не завжди більш вигідним) є спосіб нарахування пропорційно обсягу продукції. Якщо, згідно з розрахунками, підприємству економічно вигідно як можна швидше списати

балансову вартість обладнання, до його послуг спосіб списання за сумою чисел років корисного використання. Проте, кінцевий вибір того чи іншого способу нарахування амортизації по окремих об'єктах і групах основних засобів знаходиться в компетенції керівника та головного бухгалтера підприємства, які повинні враховувати можливість і доцільність використання того чи іншого способу по відношенню до конкретних об'єктів основних засобів [23].

Узагальнення досвіду високо розвинутих країн дає підстави стверджувати, що в умовах економічної кризи, яка характерна для економіки України, держава повинна активно втручатися в економічні процеси для створення раціональної структури економіки, передусім завдяки активізації технічного оновлення виробництва, впровадження інновацій.

Регулююча функція амортизації, яка набула свого розвитку в останні роки завдяки застосуванню методів непрямого економічного впливу, поступово заміняє розподільчу функцію. В результаті цього відбувається відповідна зміна відносин. Якщо в основі розподільчої функції лежить регулювання пропорцій амортизаційного фонду шляхом вилучення частки амортизаційних відрахувань підприємств та централізації їх у відомчих та загальнодержавному фондах, то дія регулюючої функції ґрунтується на широкому використанні економічних категорій, взаємодія яких і становить механізм регулюючої функції амортизації. Реалізація регулюючої функції амортизації дозволяє створити підґрунтя для податкового маневру, тобто активізувати процес інвестування підприємства.

Дослідження амортизаційної політики в Україні свідчить про необхідність подальшого удосконалення системи амортизації для налагодження нормального процесу відтворення основних засобів.

Серед першочергових завдань, вирішення яких відіграє важливу роль в активізації процесу відтворення основних засобів слід виділити:

— класифікація основного капіталу та встановлення інтервальних строків корисного використання для нарахування економічної амортизації з

тим, щоб підприємства могли врахувати специфічні особливості використання наявних основних засобів;

- розробка на законодавчому рівні рекомендацій щодо вибору методів нарахування економічної амортизації стосовно окремих видів основних засобів;

- розширення використання важелів податкової амортизації для активізації інвестиційної діяльності на основі впровадження механізму надання інвестиційних податкових знижок;

- розробка методичних підходів до реалізації системи прискореної амортизації в рамках економічної та податкової амортизації.

Лізинг — це новий спосіб фінансування й активізації збуту, що ґрунтується на збереженні права власності на товар за орендодавцем. [24]

Проблеми в економіці на даному етапі негативно позначаються на просуванні економічних реформ і відповідно на добробуті громадян. Відсутність інвестицій в ефективно діючі галузі породжує нові проблеми як у споживача, так і у виробника продукції промислових підприємств.

У зв'язку з нестабільним фінансовим становищем, через неплатежі промпідприємств і абонентів шахта 1-3 Новгородівська так само не має можливості залучити достатню кількість коштів для заміни, ремонту та модернізації основних виробничих фондів.

Підприємство потребує оновлення основних фондів, в технічному озброєнні і переозброєнні діючих виробничих потужностей, впровадження конкурентної техніки, техніки нових поколінь. Тому найбільш прийнятним варіантом для роботи виробництва є укласти договір лізингу, саме він, в даний час, є єдиною перспективною формою залучення інвестицій у підприємство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон [№ 655-VIII від 17.07.2015](#) [Електронний ресурс] // ВВР. – 2011. – №13-17. –Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19#n52>.
2. Амортизаційна політика підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua-referat.com/%D0%90%D0%BC%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0
3. Амортизація як інструмент відтворення основних засобів та джерело формування фінансових ресурсів: поняття, методи нарахування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1534122064718/ekonomika/amortizatsiya_instrument_vidtvorenniya_osnovnih_zasobiv_dzherelo_formuvannya_finansovih_resursiv_ponyattya_metodi
4. Аналіз основних засобів підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/86460/audit_ta_buhoblik/analiz_osnovnih_zasobiv_pidpriyemstva
5. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1151051341354/ekonomika/analiz_finansovih_rezultativ_diyalnosti_pidpriyemstva
6. Аналіз фінансового стану [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7_%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%

[D1%83](#)

7. Бойчик І.М., Харів М.І. Економіка підприємств. Львів: Сполом, 1998. 212с.
8. Бондаренко О. Сучасні напрямки відтворення основних засобів/ О.Бондаренко // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2005, вип. 15. – С. 120-127.
9. Вивчення постачальників фірми-виробника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/17190512/marketing/analiz_spozvivachiv
10. Види спрацювання основних засобів та методи нарахування амортизації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.ru/19_309387_vidi-spratsyuvannya-osnovnih-zasobiv-ta-metodi-narahuvannya-amortizatsii.html
11. Вплив лізингу на подальший розвиток підприємництва та агробізнесу[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-142/doc-290/>
12. Грабовецький Б. Економічний аналіз: Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 256 с.
13. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: Навчальний посібник./ В. І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук – К.: ЦУЛ, 2010. – 304 с.
14. Договір лізингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1180091247876/pravo/dogovir_lizingu
15. Економіка виробничого підприємництва: Навч. посібник / Й.М. Петрович, І.О. Будіщева, І.Г. Устінова та ін.; За ред. Й.М. Петровича. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 405 с. – (Вища освіта ХХІ століття)
16. Економіка підприємства: Підручник / під ред. О.І. Волкова, - 2-ге вид., перераб. і доп. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 520с. – (серія «Вища ж освіта»).
17. Економіка та фінанси підприємства: підручник / И. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. - Львів, 2014 . - 408 с.

18. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк; За ред. акад. НАНУ, проф. М.І. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – С. 427 – 452.
19. Мних, Є.В. Економічний аналіз : підручник / Є.В. Мних. – К. : Знання, 2011. – 630 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
20. Ефективність використання основних виробничих фондів [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <https://buklib.net/books/28024/>
21. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посібник / І.В. Жолнер. – К. : ЦУЛ, 2012. – 368 с.
22. Класифікація виробничих фондів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/56-k/732-klasifikatsiya-virobnichikh-fondiv.html>
23. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : навч. посібник / Т.Д. Костенко– [2-ге вид., перероб. І доп.]. – К. : ЦНУ, 2007. – 400 с.
24. Лізинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/57-l/4281-lizing.html>
25. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів виробничого підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom1/33_Lyznyov_a.htm
26. Наявність, рух та динаміка основних засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5129258/page:2/>
27. Новгородовская 1/3 (Шахта) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://coal.dp.ua/index.php?catid=191:mining-ua&id=3264:-l-1-3-r&Itemid=1&option=com_content&view=article
28. Основні засоби на підприємстві: бухгалтерський та податковий облік. Збірник систематизованого законодавства. – К.: Бухгалтерія, 2003. – 226с.
29. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства : Підручник / С.Ф.

Покропивний; [за заг. ред. С. Ф. Покропивного]. - Київ: КНЕУ, 2001. - 528с.

30. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 // 3б. систематиз. законодавства. – 2003. – Вип. 11. – С. 124-131.

31. Порядок відображення активів, власного капіталу та зобов'язань у балансі (Звіти про фінансовий стан) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1186021864334/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/poryadok_v_idobrazhennya_aktiviv_vlasnogo_kapitalu_zobovyazan_balansi_zviti_pro_finansoviy_stan.

32. Протопопова, В.О. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. економіч. спец. вищ. навч. закл. / В.О. Протопопова, А.Н. Полонський. – К. : ЦУЛ, 2002. – 220 с.

33. Розділ 7. Активи підприємства та джерела їх утворення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/26834/>

34. РОЗДІЛ I Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://life-prog.ru/ukr/1_3434_rozdil-I-analiz-finansovih-rezultativ-diyalnosti-pidpriiemstva.html

35. Склад основних фондів підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studopedia.org/4-189215.html>

36. Стельмашук А.М. Амортизаційний фактор у відтворенні основних засобів переробних підприємств АПК // Інноваційна економіка. – 2014. - №55. – С. 66-72.

37. Суть і призначення амортизації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/17nebava_ekonomika_organizaciya_virobnichoyi_diyalnosti/54.htm

38. Суть собівартості продукції і характеристика їх видів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/24682/>

39. Череп, А.В. Ефективність використання основних фондів підприємства / А.В. Череп, А.А. Клименко // Держава та регіони. Серія:

Економіка та підприємництво. – 2009. – № 6. – С. 212-215.

40. Шахта 1/3 «Новгородовская» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://miningwiki.ru/wiki/Шахта_1/3_«Новгородовская»

41. Шевчук, Ю.І. Підвищення ефективності використання основних виробничих фондів промислового підприємства[Електронний ресурс] / Ю.І. Шевчук. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=548>.